

Renata Zawadzka

**WŁASNOŚĆ INTELEKTUALNA
WŁASNOŚĆ PRZEMYSŁOWA**

**Materiały pomocnicze do wykładów z przedmiotu
Ochrona własności intelektualnej**

**Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Szczecińskiej
Szczecin 2008**

Recenzent

ALINA DOMAŃSKA-BAER

Opracowanie redakcyjne

JOLANTA ORKISZ

Projekt okładki

ARKADIUSZ WANCERZ

**Wydano za zgodą
REKTORA POLITECHNIKI SZCZECIŃSKIEJ**

ISBN 978-83-7457-057-2

Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Szczecińskiej
70-311 Szczecin, al. Piastów 50, tel. 091 449-47-60, e-mail: wydawnictwo@ps.pl
Wydanie pierwsze. Nakład 1463 + 37. Ark. wydawniczych 3,3.
Druk: PPH „Zapol” Dmochowski, Sobczyk Sp. j., 71-062 Szczecin, al. Piastów 42,
tel. 091 434-10-21, zapol@zapol.com.pl

Teresie Biegałowej
– rzecznikowi patentowemu,
mojej nauczycielce i przyjaciółce

SPIS TREŚCI

Przedmowa	7
Najważniejsze przepisy z zakresu prawa własności intelektualnej	9
Porozumienia międzynarodowe dotyczące ochrony własności intelektualnej oraz własności przemysłowej	9
Przepisy dotyczące własności intelektualnej obowiązujące w Polsce	9
Wprowadzenie	11
1. Objasnienie pojęć	13
1.1. Własność przemysłowa	13
1.2. Własność intelektualna	13
2. Prawo własności przemysłowej	14
2.1. Prawa wyłączne udzielane przez Urząd Patentowy RP	14
2.2. Projekty wynalazcze	14
2.2.1. Wynalazek	15
2.2.2. Wzór użytkowy	15
2.2.3. Projekt racjonalizatorski	16
2.2.4. Wzory przemysłowe	16
2.2.5. Topografia układów scalonych	17
2.3. Prawa wyłączne	18
2.3.1. Patent	18
2.3.2. Patent dodatkowy	18
2.3.3. Dodatkowe prawo ochronne	18
2.3.4. Prawo ochronne na wzór użytkowy	18
2.3.5. Prawo z rejestracji na wzór przemysłowy	19
2.3.6. Prawo z rejestracji topografii układu scalonego	19
2.3.7. Ograniczenia praw wyłącznych	19
2.3.8. Prawo do patentu, prawa ochronnego, prawa z rejestracji na wzór przemysłowy	20
2.3.9. Umowy licencyjne	21
2.3.10. Wspólność prawa do patentu, prawa ochronnego, prawa z rejestracji	21
2.4. Roszczenia dotyczące wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych i topografii układów scalonych	22
2.5. Zgłaszanie projektów wynalazczych w Urzędzie Patentowym RP	23
2.5.1. Zgłaszanie wynalazków i wzorów użytkowych	23
2.5.2. Zgłaszanie wzorów przemysłowych	26
2.5.3. Zgłaszanie topografii układów scalonych	27
2.6. Uzyskanie ochrony dla rozwiązań za granicą	27
2.6.1. Zgłoszenie w trybie Układu o Współpracy Patentowej (PCT)	27
2.6.2. Zgłoszenie w trybie Konwencji o patencie europejskim	28
2.6.3. Konwencja o patencie euroazjatyckim	28
2.6.4. Afrykańska Organizacja Właściwości Intelektualnej	28
2.7. Ochrona wynalazków biotechnologicznych	29
2.7.1. Dyrektywa o biotechnologii z dnia 6 lipca 1998 r.	29
2.7.2. Prawo własności przemysłowej	30
2.8. Prawa twórców projektów wynalazczych	32

2.9.	Znaki towarowe	33
2.9.1.	Międzynarodowa rejestracja znaków towarowych	34
2.9.2.	Znak towarowy Wspólnoty	34
2.9.3.	Domeny internetowe, a znaki towarowe	34
2.10.	Oznaczenia geograficzne	35
2.10.1.	Oznaczenia geograficzne na produkty rolne i artykuły spożywcze	35
2.11.	Roszczenia dotyczące znaków towarowych i oznaczeń geograficznych	36
2.12.	Badania patentowe	36
2.13.	Informacja patentowa	38
3.	Ochrona nowych odmian roślin	41
3.1.	Konwencja o ochronie nowych odmian roślin z 1961 r.	41
3.2.	Ochrona wspólnotowa	41
3.3.	Ustawodawstwo polskie	42
3.3.1	Ustawa z dnia 26 czerwca 2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin .	42
3.3.2.	Ustawa z dnia 26 czerwca 2003 r. o nasiennictwie	44
4.	Zwalczanie nieuczciwej konkurencji	45
5.	Prawo autorskie i prawa pokrewne	46
5.1.	Prawo autorskie	46
5.1.1.	Definicja utworu	46
5.1.2.	Objaśnienie niektórych pojęć używanych w ustawie	47
5.1.3.	Podmiot prawa – Twórca (współtwórca)	47
5.1.4.	Rodzaje praw autorskich	48
5.1.5.	Dozwolony użytk chronionych utworów	49
5.1.6.	Przejście autorskich praw majątkowych	50
5.1.7.	Wynagrodzenie twórcy	51
5.1.8.	Ochrona programów komputerowych	51
5.1.9.	Naruszenia praw autorskich	52
5.1.10.	Ochrona wizerunku, adresata korespondencji i tajemnicy źródeł informacji	53
5.2.	Prawa pokrewne	54
5.2.1.	Prawa do artystycznych wykonań	54
5.2.2.	Prawa do fonogramów i videogramów	54
5.2.3.	Prawa do nadania programów	55
5.2.4.	Prawa do pierwszych wydań oraz wydań naukowych i krytycznych ...	55
5.3.	Organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi	56
5.4.	Fundusz Promocji Twórczości	56
5.5.	Odpowiedzialność karna	56
6.	Nota copyright	57
7.	Ochrona baz danych	57

PRZEDMOWA

Politechnika Szczecińska jest uczelnią, której władze zdają sobie sprawę jak wielkie znaczenie dla nauki i gospodarki mają zagadnienia ochrony własności intelektualnej, jak ważne jest, aby uczelnia techniczna wykształciła u swoich absolwentów umiejętność korzystania, w sposób zgodny z prawem, z dorobku intelektualnego osób trzecich, a także umiejętność ochrony własnego dorobku i wykorzystania tego dorobku w sposób komercyjny. Niemalże od początku istnienia Uczelni prowadzone są na wszystkich wydziałach (prawie na wszystkich kierunkach) wykłady z przedmiotu „Ochrona własności intelektualnej” obejmujące tematykę prawa własności przemysłowej, prawa autorskiego, zwalczanie nieuczciwej konkurencji. Wykłady dotyczą zarówno prawa polskiego jak i międzynarodowego. Zajęcia prowadzą głównie rzecznicy patentowi zatrudnieni w Dziale Wynalazcości i Ochrony Patentowej. Na rynku nie ma obecnie podręcznika, który obejmowałby te wszystkie zagadnienia tak, aby student znalazł potrzebne informacje w jednym wydawnictwie. Jest cały szereg pozycji książkowych omawiających poszczególne zagadnienia szczegółowo, każde z osobna. Przeznaczone są one raczej dla studentów prawa. W związku z powyższym rzecznicy patentowi Politechniki Szczecińskiej opracowali materiał pomocniczy do wykładów z przedmiotu ochrona własności intelektualnej, w którym zawarte są najważniejsze informacje dotyczące tej tematyki. Dotychczas materiał ten prowadzący przekazywali studentom w formie kserokopii. Dzięki uruchomieniu specjalnego Programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego „Patent Plus”, w którym przewidziano udzielenie uczelniom pomocy finansowej na opracowanie i upowszechnianie standardów nauczania z dziedziny ochrony własności intelektualnej i przemysłowej, stało się możliwe uzyskanie dofinansowania wydania niniejszej publikacji. Opracowany wcześniej materiał pomocniczy został zaktualizowany i uzupełniony, i stanowi kompendium wiedzy z zakresu ochrony własności intelektualnej, jaką powinien mieć każdy absolwent wyższej uczelni technicznej.

RENATA ZAWADZKA

NAJWAŻNIEJSZE PRZEPISY Z ZAKRESU PRAWA WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

Porozumienia międzynarodowe dotyczące ochrony własności intelektualnej oraz własności przemysłowej

1. Konwencja Paryska z 1883 r. o ochronie własności przemysłowej – ratyfikowana w 1975 r.
2. Konwencja Berneńska z 1886 r. o ochronie dzieł literackich i artystycznych (w tym dzieł naukowych bez względu na sposób lub formę ich wyrażenia) – ratyfikacja w 1990 r. – obejmuje podstawy ochrony własności autorskiej (prawa autorskie).
3. Konwencja o utworzeniu Światowej Organizacji Właściwości Intelektualnej (OMPI) podpisana w 1967 r. w Sztokholmie – ratyfikacja w 1975 r.
4. Układ Waszyngtoński o Współpracy Patentowej (PCT) z 1970 r. – ratyfikowany w 1991 r. – (zgłoszenie międzynarodowe PCT). (DzU nr 70/1991 r. poz. 303)
5. Porozumienie Madryckie o Międzynarodowej Rejestracji Znaków Towarowych i Usługowych z 1891 r. – przynależność od marca 1991 r.
6. Konwencja Monachijskiego o Patencie Europejskim z 1973 r. – (patent europejski) – Polska należy od 1 marca 2004 r. (DzU nr 79/2004 r. poz. 737).
7. Porozumienie Ustanawiające Światową Organizację Handlu (WTO) sporządzone w Marakeszu w 1994 r. – w stosunku do Polski obowiązuje od 1.07.1995 r.
8. Porozumienie w sprawie Handlowych Aspektów Praw Właściwości Intelektualnej (TRIPS) – załącznik 1 C do Porozumienia o WTO.
9. Dyrektywa 98/44/EC Parlamentu Europejskiego i Rady Europy z dnia 6 lipca 1998 r. dotycząca prawnej ochrony wynalazków biotechnologicznych (Official Journal of the European Communities, 30.07.1998, L213/13).
10. Traktat budapeszteński o międzynarodowym uznawaniu depozytu drobnoustrojów dla celów postępowania patentowego oraz Regulamin wykonawczy, sporządzony dnia 28 kwietnia 1977 r. – w Polsce obowiązuje od 22.09.1993 r.
11. Konwencja o ochronie nowych odmian roślin z 1961 r. (UPOV) (Union pour la Protection des Obtentions Végétales) – w Polsce obowiązuje od 1989 r.

Przepisy krajowe dotyczące własności intelektualnej

1. Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej (tekst jednolity Dziennik Ustaw nr 119 z 2003 r. poz. 1117, z późniejszymi zmianami).
2. Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o dokonywaniu europejskich zgłoszeń patentowych oraz o skutkach patentu europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej (DzU nr 65/2003 r. poz. 598 oraz DzU nr 136 z 2007 r. poz. 958).
3. Ustawa o rzecznikach patentowych z dnia 11 kwietnia 2001 r. (DzU nr 49 z 2001 r. poz. 509).
4. Ustawa z dn. 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (tekst jednolity DzU 153/03 poz. 1503 z późniejszymi zmianami).

5. Ustawa z dn. 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jednolity DzU nr 80 z 2000 r. poz. 904 z późniejszymi zmianami).
6. Ustawa z dn. 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych (DzU nr 128 poz. 1402 z późniejszymi zmianami).
7. Ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz o produktach tradycyjnych. (DzU nr 10/2005 poz.68).
8. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lutego 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie opłat związanych z ochroną wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych. (DzU nr 41 z 2008 r. poz. 241).
9. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30.08.2001 r. w sprawie postępowania spornego przed Urzędem Patentowym RP. (DzU nr 92 z 2001 r. poz. 1018).
10. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 17.09.2001 r. w sprawie nadania statusu Urzędowi Patentowemu Rzeczypospolitej Polskiej. (DzU nr 101 z 2001r. poz. 1092).
11. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 17.09.2001 r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych. (DzU nr 102 z 2001 r. poz.1119, zm. DzU nr 109 z 2005 r. poz. 910).
12. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 19.10.2001 r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń topografii układów scalonych (DzU nr 128 z 2001 r. poz. 1413).
13. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 30. 01.2002 r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń wzorów przemysłowych (DzU nr 40 z 2002 r. poz. 358, zm. DzU nr 106 z 2005 r. poz. 893).
14. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 25.04.2002 r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń oznaczeń geograficznych (DzU nr 63 z 2002 r. poz. 570).
15. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 8.07.2002 r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń znaków towarowych (DzU nr 115 z 2002 r. poz. 998, zm. DzU nr 109 z 2005 r. poz. 911).
16. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 15.05.2008 r. w sprawie dokonywania zgłoszeń wynalazków, produktów leczniczych i produktów ochrony roślin, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych oraz prowadzenia korespondencji w postaci elektronicznej (DzU nr 89 z 2008 r. poz. 540).
17. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20.05.2008 r. w sprawie rejestrów prowadzonych przez Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej (DzU nr 91 z 2008 r. poz. 564).
18. Ustawa z dnia 26 czerwca 2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin (DzU nr 137 z 2003 r. poz. 1300 z późniejszymi zmianami).

WPROWADZENIE

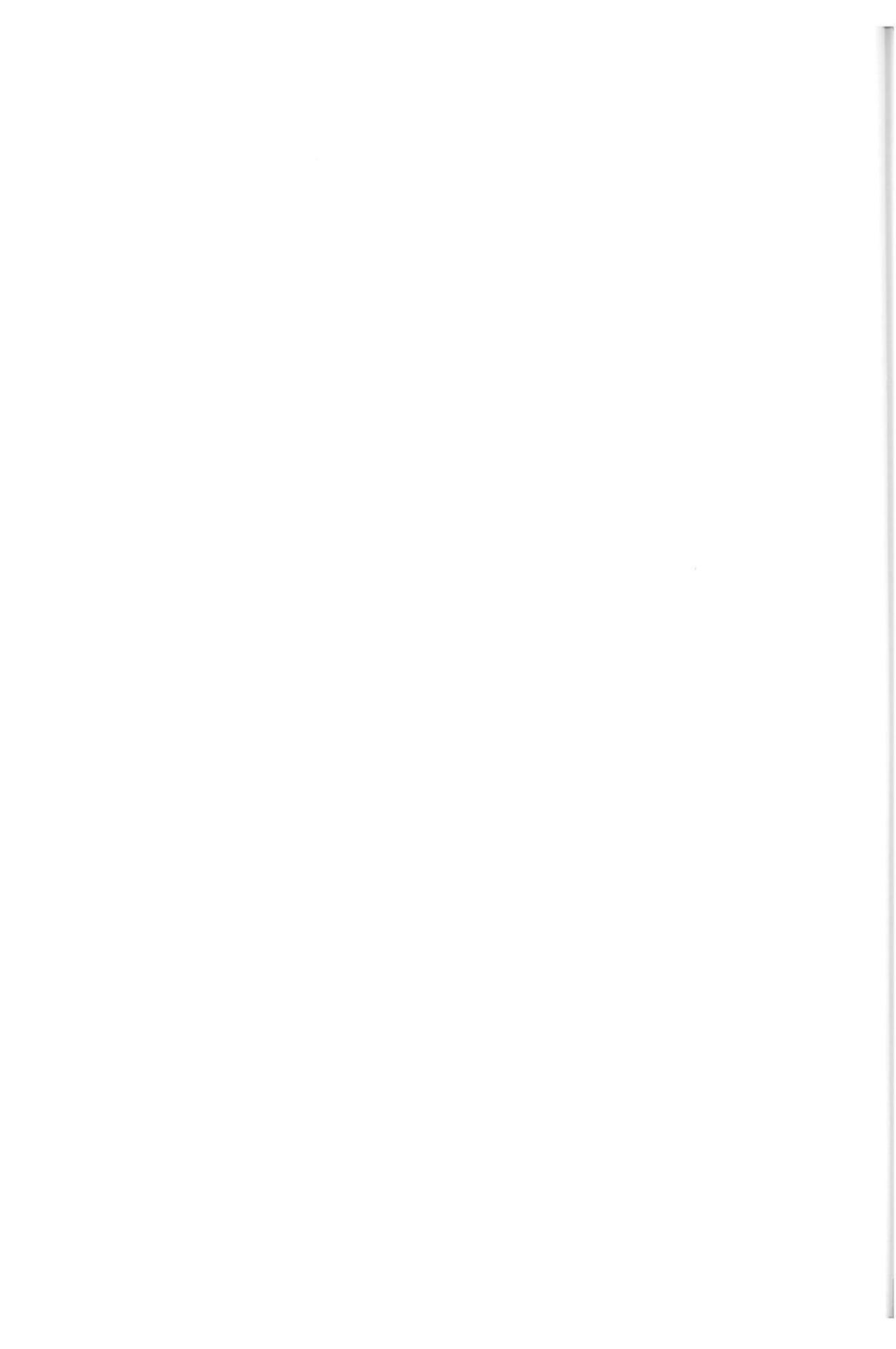
Ochrona własności intelektualnej oznacza całokształt zagadnień związanych z uzyskaniem ochrony prawnej różnego rodzaju efektów pracy twórczej człowieka. Już w średniowieczu znana była instytucja nadwornego, feudalnego przywileju nadawanego przez suwerenów cechom lub poszczególnym osobom. Pierwszy przywilej w formie dokumentu, zwany patentem został wydany w Anglii w 1331 r. za panowania Edwarda II – tkaczowi z Flandrii na nowy sposób tkania tkanin. Za pierwszą ustawę patentową uważa się ustawę wydaną w 1474 r. w Wenecji. Zawiera ona podstawowe zasady prawa patentowego, które przetrwały do dziś i stanowią jego podstawę we wszystkich państwach na świecie, a mianowicie:

- czas trwania ochrony – 10 lat (obecnie czas ochrony uzależniony jest od przedmiotu ochrony – zawsze prawo wyłącznie jest ograniczone czasowo),
  - monopol przyznany twórcy (prawo przyznawane twórcy rozwiązania),
  - wymóg nowości przedmiotu ochrony,
  - obowiązek zgłoszenia rozwiązania w urzędzie publicznym (ochrony udziela urząd państwo – obecnie urzędy patentowe poszczególnych krajów),
  - ochrona przyznana na terytorium kraju (ograniczenie terytorialne).

Na podstawie tych zasad bardzo szybko rozwija się prawo patentowe na całym świecie.

Rozwój przemysłu w końcu XIX wieku, konkurencja między przedsiębiorstwami zwiększyły zainteresowanie nowymi rozwiązaniami i spowodowały wzrost wymiany gospodarczej między krajami. Ochrona prawna wynikająca z przepisów danego kraju ograniczona jest do terytorium danego kraju. Zroodziło to konieczność zawarcia porozumienia międzynarodowego zawierającego podstawowe zasady ochrony przedmiotów własności przemysłowej i ułatwiającego uzyskanie ochrony prawnej poza granicami własnego kraju. I tak w 1883 r. w Paryżu podpisana została Konwencja Paryska o ochronie własności przemysłowej, która stanowi podstawę systemu patentowego na świecie. Wszystkie inne konwencje i porozumienia, a także ustawodawstwa krajowe pozostają z nią w bezpośrednim związku. Do Konwencji Paryskiej należą wszystkie liczące się państwa na świecie (obecnie 173 kraje).

Trzy lata po Konwencji Paryskiej podpisana została druga, bardzo ważna konwencja międzynarodowa, dotycząca ochrony innego rodzaju dóbr niematerialnych, a mianowicie twórczości literackiej i artystycznej – Konwencja Berneńska o ochronie dzieł literackich i artystycznych z 1886 r. Do Konwencji Berneńskiej należą obecnie 164 kraje. Każda z tych konwencji zarządzało powołane do tego celu biuro: Konwencją Paryską – Międzynarodowe Biuro Ochrony Właściwości Przemysłowej, Konwencją Berneńską – Międzynarodowe Biuro Ochrony Dzieł Literackich i Artystycznych. W 1893 roku biura te połączyły się w jedno Biuro Ochrony Właściwości Intelektualnej. W 1967 r. podpisana została konwencja o utworzeniu Światowej Organizacji Właściwości Intelektualnej, która to organizacja zarządza obecnie wszystkimi porozumieniami międzynarodowymi z zakresu tej tematyki.

1. OBJAŚNIENIE POJĘĆ

1.1. Własność przemysłowa

Zdefiniowane w Konwencji Paryskiej o Ochronie Własności Przemysłowej pojęcie „**własność przemysłowa**” obejmuje wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, znaki towarowe, znaki usługowe, nazwy handlowe, oznaczenia pochodzenia lub nazwy pochodzenia, jak również zwalczanie nieuczciwej konkurencji.

Prawa wyłączne do większości rodzajów własności przemysłowej powstają na mocy decyzji urzędów patentowych i obowiązują na terytorium kraju, który tych praw udzielił.

Zgodnie z głównymi zasadami Konwencji Paryskiej:

- prawa wyłączne udzielane w różnych krajach są od siebie niezależne i podlegają ustawodawstwu kraju, który te prawa przyznał,

- we wszystkich państwach-stronach Konwencji (większość państw świata) osoby zagraniczne są w sprawach ochrony własności przemysłowej traktowane tak samo, jak osoby krajowe,

- każdemu, kto dokona prawidłowego zgłoszenia dotyczącego udzielenia praw wyłącznych w jednym z państw-stron Konwencji, przysługuje pierwszeństwo przy ubieganiu się o ochronę w innych państwach-stronach Konwencji, o ile zgłoszenia w innym kraju dokona w terminach:

- 12 miesięcy dla wynalazków i wzorów użytkowych

- 6 miesięcy dla wzorów przemysłowych i znaków towarowych.

Jako generalną zasadę należy więc przyjąć, że ubiegając się o udzielenie praw wyłącznych do różnych rodzajów własności przemysłowej, składa się oddzielne wnioski i prowadzi oddzielne postępowania w każdym z krajów, w których chcemy mieć ochronę konkretnych rozwiązań lub oznaczeń. W celu ułatwienia uzyskania ochrony w poszczególnych krajach powstało szereg organizacji i porozumień międzynarodowych umożliwiających uproszczenie procedur i prowadzenie jednego postępowania zgłoszeniowego dla uzyskania ochrony w kilku krajach.

1.2. Własność intelektualna

Zdefiniowane w Konwencji o utworzeniu Światowej Organizacji Własności Intelektualnej pojęcie „**własność intelektualna**” obejmuje prawa do:

- dzieł literackich, artystycznych i naukowych (programów komputerowych), działalności wykonawczej artystów, zapisów dźwięku oraz audycji radiowych i telewizyjnych,

- odkryć naukowych,

- wynalazków, wzorów użytkowych,

- wzorów zdobniczych, wzorów przemysłowych,

- znaków towarowych/znaków usługowych, handlowych, firmowych, nazw handlowych,

- oznaczeń pochodzenia i nazw pochodzenia (herby, flagi, nazwy geograficzne itp.),

- nazw firm i oznaczeń handlowych,

- ochrony przed nieuczciwą konkurencją,
- oraz wszelkie inne prawa dotyczące działalności intelektualnej w dziedzinach: przemysłowej, naukowej, literackiej, artystycznej – należy zaliczyć do nich ochronę topografii układów scalonych wprowadzoną w USA w 1984 r.

Podstawowe źródła prawa, w których należy szukać przepisów dotyczących ochrony poszczególnych dóbr własności intelektualnej w Polsce: ustała prawo własności przemysłowej, ustała o prawie autorskim i prawach pokrewnych, ustała o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, ustała o ochronie baz danych, ustała o ochronie prawnej odmian roślin, kodeks cywilny.

2. PRAWO WŁASNOŚCI PRZEMYSŁOWEJ

Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej – tekst jednolity Dziennik Ustaw nr 119 z 2003 r. poz. 1117, z późniejszymi zmianami

2.1. Prawa wyłączne udzielane przez Urząd Patentowy RP

Zgodnie z Ustawą: Prawo własności przemysłowej, zwanej dalej pwp, w Polsce można uzyskać:

- patent na wynalazek,
- dodatkowe prawo ochronne,
- prawo ochronne na wzór użytkowy,
- prawo ochronne na znak towarowy,
- prawo z rejestracji na wzór przemysłowy,
- prawo z rejestracji na topografię układów scalonych,
- prawo z rejestracji na oznaczenia geograficzne.

Wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, znaki towarowe, topografie układów scalonych i oznaczenia geograficzne zgłasza się do ochrony w Urzędzie Patentowym RP pod adresem:

Urząd Patentowy RP

al. Niepodległości 188/192

00-950 Warszawa

skr.poczt.203

Centrala tel. 22 5790 000

Informacja ogólna: 22 5790 220 lub 22 5790 153

2.2. Projekty wynalazcze

Do projektów wynalazczych, zgodnie z art.3 ust.1 pkt 6 pwp należą:

- wynalazki,
- wzory użytkowe,
- wzory przemysłowe,
- topografie układów scalonych,
- projekty racjonalizatorskie.

2.2.1. Wynalazek

Wynalazki są chronione prawnie patentami. Patenty są udzielane – bez względu na dziedzinę techniki – na wynalazki, które są **nowe, posiadają poziom wynalazcy i nadają się do przemysłowego stosowania**.

- **Nowość** (art. 25) – przed datą, według której oznacza się pierwszeństwo (data pierwszego prawidłowego zgłoszenia w urzędzie patentowym lub wystawienia na uznanej wystawie), istota wynalazku nie może być udostępniona do wiadomości powszechniej w formie pisemnego lub ustnego opisu, przez stosowanie, wystawienie lub ujawnienie w inny sposób.

- **Poziom wynalazcy** (art. 26) – jeżeli wynalazek nie wynika dla znawcy w sposób oczywisty z istniejącego stanu techniki.

- **Stosowalność przemysłowa** (art. 27) – wynalazek nadaje się do przemysłowego stosowania, jeżeli według wynalazku może być uzyskiwany wytwór lub wykorzystywany sposób, w rozumieniu technicznym, w jakiekolwiek działalności przemysłowej, nie wyłączając rolnictwa.

Jeżeli rozwiązań ma wszystkie ww. cechy i nie jest wyłączone spod ochrony, to ma **zdolność patentową** i nadaje się do opatentowania.

Niektóre rozwiązania nie są uznawane za wynalazki (art. 28). Są to:

- odkrycia, teorie naukowe i metody matematyczne,
- wytwory o charakterze jedynie estetycznym,
- plany, zasady i metody dotyczące działalności umysłowej człowieka,
- wytwory, których niemożność wykorzystania może być wykazana w świetle powszechnie przyjętych i uznanych zasad nauki,
- programy do maszyn cyfrowych,
- przedstawienia informacji

Niektóre wynalazki są wyłączone spod ochrony (art. 29). Są to:

- wynalazki, których wykorzystanie byłoby sprzeczne z porządkiem publicznym lub dobrymi obyczajami; nie uważa się za sprzeczne z porządkiem publicznym korzystanie z wynalazku tylko dlatego, że jest zabronione przez prawo,
  - odmiany roślin lub rasy zwierząt oraz czysto biologiczne sposoby hodowli roślin i zwierząt; przepis ten nie ma zastosowania do mikrobiologicznych sposobów hodowli ani do wytworów uzyskiwanych takimi sposobami,
  - sposoby leczenia ludzi i zwierząt metodami chirurgicznymi lub terapeutycznymi oraz sposoby diagnostyki stosowane na ludziach lub zwierzętach; przepis ten nie dotyczy produktów, a w szczególności substancji lub mieszanin stosowanych w diagnostyce lub leczeniu.

2.2.2 Wzór użytkowy

Cechy wzoru użytkowego:

- rozwiązanie o charakterze technicznym dotyczące kształtu, budowy lub zestawienia przedmiotu o trwałej postaci, (oznacza to, że wzorem użytkowym może być przedmiot czy

zestawienie przedmiotów mających postać materialną, nie może być sposób, technologia, bezpo- staciowy produkt, np. substancja)

- nowość (nowość światowa – tak jak dla wynalazku),
- użyteczność rozwiązania (rozwiązań uważa się za użyteczne, jeżeli pozwala na osiągnięcie celu mającego praktyczne znaczenie przy wytwarzaniu lub korzystaniu z wyrobów).

Jeżeli rozwiązanie ma ww. cechy i nie mają zastosowania art. 28 i 29 (wyłączenia), to ma **zdolność ochronną**.

2.2.3. Projekt racjonalizatorski

Projektem racjonalizatorskim może być każde rozwiązanie nadające się do wykorzystania, nie będące wynalazkiem, wzorem użytkowym, wzorem przemysłowym lub topografią układu scalonego. Przedsiębiorcy mogą przewidzieć przyjmowanie projektów racjonalizatorskich na warunkach określonych w ustalonym przez siebie regulaminie.

Projekty racjonalizatorskie nie są chronione prawem wyłącznym, lecz mogą stanowić tajemnicę przedsiębiorstwa (know-how) i dopóki się jej dochowa, dopóty projekt ma wartość handlową. Można je udostępniać się na podstawie umów licencyjnych.

2.2.4. Wzory przemysłowe

1. Wzorem przemysłowym jest nowa i posiadająca indywidualny charakter postać wytwarzu lub jego części, nadana mu w szczególności przez cechy linii, konturów, kształtów, kolorystykę, strukturę lub materiał wytwarzu oraz przez jego ornamentację.

2. Wytworem jest każdy przedmiot wytwarzony w sposób przemysłowy lub rzemieślniczy, obejmujący w szczególności opakowanie, symbole graficzne oraz kroje pisma typograficznego, z wyłączeniem programów komputerowych.

3. Za wytwarz uważy się także:

a) przedmiot składający się z wielu wymienialnych części składowych umożliwiających jego rozłożenie i ponowne złożenie (wytwarz złożony)

b) część składową, jeżeli po jej włączeniu do wytwarzu złożonego pozostaje widoczna w trakcie jego zwykłego używania, przez które rozumie się każde używanie z wyłączeniem konserwacji, obsługi lub naprawy,

c) część składową, jeżeli może być przedmiotem samodzielnego obrotu.

Na wzory przemysłowe Urząd Patentowy RP udziela **prawa z rejestracji**. Czas trwania prawa z rejestracji wzoru wynosi 25 lat od daty dokonania zgłoszenia wzoru przemysłowego w Urzędzie Patentowym.

Wzorami przemysłowymi mogą być te wyroby, w których duże znaczenie ma strona estetyczna, w których ochronie ma podlegać przede wszystkim wygląd zewnętrzny wyrobu (np. karoserie samochodów, kierownice i inne elementy pojazdów, obudowy odbiorników rtv, domy – ich elewacje i elementy architektoniczne, biżuteria, meble, szkło stołowe, sztućce, pisanki, zabawki, torby, opakowania, lampy itp.).

Jednym zgłoszeniem wzoru przemysłowego mogą być objęte odrębne postacie wytworów mające wspólne cechy istotne (odmiany wzoru przemysłowego). Liczba odmian, jakie mogą być ujęte w jednym zgłoszeniu nie może przekraczać dziesięciu, chyba że odmiany te tworzą w całości komplet wytworów.

Ustawa przewiduje tak zwaną ulgę w nowości, czyli możliwość uzyskania prawa z rejestracji pomimo ujawnienia wzoru w określonych w ustawie okolicznościach. Wzór nie traci nowości jeżeli:

1. Został ujawniony osobie trzeciej, która w sposób wyraźny lub dorozumiany była zobowiązana do zachowania poufności.

2. Został ujawniony w ciągu 12 miesięcy przed datą, według której oznacza się pierwszeństwo do uzyskania prawa z rejestracji. Jeżeli ujawnienie nastąpiło przez twórcę, jego następcę prawnego lub za zgodą uprawnionego przez osobę trzecią, także jeżeli ujawnienie nastąpiło w wyniku nadużycia popełnionego wobec twórcy lub jego następcy prawnego.

Nowelizacja Prawa własności przemysłowej z czerwca 2007 r. wprowadziła z dniem 01.11.2007 r. przepis ograniczający prawo z rejestracji dla części zamiennych, tak zwaną „klauzulę napraw”. Ochrona z tytułu prawa z rejestracji wzoru nie przysługuje wytworowi, który stanowi część składową wytworów złożonego, używaną do naprawy tego wytworu w taki sposób, by przywrócić mu jego wygląd początkowy. Oznacza to, że osoby trzecie mogą wytwarzanie, oferować, wprowadzać do obrotu, importować, eksportować i używać wytwór, w którym wzór jest zawarty lub zastosowany dla naprawy wytworu.

2.2.5. Topografie układów scalonych

Topografia układu scalonego – rozwiązywanie polegające na przestrzennym, wyrażonym w dowolny sposób rozplanowaniu elementów, z których co najmniej jeden jest elementem aktywnym, oraz wszystkich lub części połączeń układu scalonego.

Układ scalony – jedno lub wielowarstwowy wytwór przestrzenny, utworzony z elementów materiału półprzewodnikowego tworzącego ciągłą warstwę, ich wzajemnych połączeń przewodzących i obszarów izolujących, nierozdzielnie ze sobą sprężonych, w celu spełnienia funkcji elektronicznych (art. 196).

Na topografię udzielane jest prawo z rejestracji.

Zgłoszenia topografii układu scalonego dokonuje się w Urzędzie Patentowym RP. Zgodnie z wymogami ustawy zgłoszenie powinno zawierać:

- podanie o zarejestrowanie topografii układu scalonego,
- materiał identyfikujący topografię, zawierający niezbędne dane do jednoznacznego określenia topografii,
- oświadczenie dotyczące daty wprowadzenia topografii układu scalonego do obrotu, jeżeli miało ono miejsce przed dokonaniem zgłoszenia topografii układu scalonego w UP RP.

Uprawnionym do uzyskania prawa z rejestracji topografii jest twórca, jego następcy prawni albo osoba, z którą twórcą jest związany stosunkiem pracy bądź inną umową, lub która udzieliła twórcy pomocy przy powstaniu topografii. (Przepisy art.11, 12, 20, 21 dotyczące wynalazków stosuje się odpowiednio).

2.3. Prawa wyłączne – patent, dodatkowe prawo ochronne, prawo ochronne, prawo z rejestracji

2.3.1. Patent

Przez uzyskanie patentu nabywa się prawo wyłącznego korzystania z wynalazku w sposób zawodowy lub zarobkowy na całym obszarze państwa.

Patent trwa 20 lat od daty zgłoszenia w Urzędzie Patentowym.

Zakres przedmiotowy patentu określają zastrzeżenia patentowe zawarte w opisie patentowym.

Patent na sposób wytwarzania rozciąga się także na wytwory uzyskane bezpośrednio tym sposobem (!) (art.64 ust.1).

2.3.2. Patent dodatkowy

Może uzyskać uprawniony do patentu w celu ulepszeń lub uzupełnień swojego wynalazku chronionego patentem zgłoszonym wcześniej.

2.3.3. Dodatkowe prawo ochronne

Jest ono udzielane przez Urząd Patentowy od dnia akcesji Polski do Unii Europejskiej, na podstawie aktów prawa wspólnotowego (rozporządzeń), na produkty lecznicze lub środki ochrony roślin, chronione patentem. Udzielenie dodatkowego prawa ochronnego Urząd Patentowy RP stwierdza przez wydanie dodatkowego świadectwa ochronnego (tzw. SPC, Supplementary Protection Certificate). Dodatkowe prawo ochronne wydłuża czas wyłączności rynkowej produktów leczniczych i środków ochrony roślin ponad dwudziestoletni okres ochrony patentowej co do zasady maksymalnie o dodatkowych pięć lat. Przez uzyskanie dodatkowego prawa ochronnego nabywa się prawo wyłącznego korzystania z produktu leczniczego lub środka ochrony roślin w sposób zarobkowy lub zawodowy na obszarze, na którym przyznane zostało SPC. Dodatkowe prawo ochronne podlega takim samym ograniczeniom, jakie ustawa – Prawo własności przemysłowej przewiduje dla patentu. Celem ustanowienia dodatkowego prawa ochronnego jest zrekompensowanie uprawnionym z patentu skrócenia możliwości korzystania z wyłączności przyznanej patentem, będącego następstwem konieczności wykonania odpowiednich badań niezbędnych do uzyskania zezwolenia na wprowadzenie na rynek produktu leczniczego lub środka ochrony roślin.

2.3.4. Prawo ochronne na wzór użytkowy

Przez uzyskanie prawa ochronnego nabywa się prawo wyłącznego korzystania z wzoru użytkowego w sposób zawodowy lub zarobkowy na całym obszarze państwa.

Prawo ochronne trwa 10 lat od daty dokonania zgłoszenia wzoru użytkowego w Urzędzie Patentowym.

Zakres przedmiotowy prawa ochronnego określają zastrzeżenia ochronne zawarte w opisie ochronnym wzoru użytkowego (art. 96).

2.3.5. Prawo z rejestracji na wzór przemysłowy

Przez uzyskanie prawa z rejestracji nabywa się prawo wyłącznego korzystania z wzoru przemysłowego w sposób zawodowy lub zarobkowy na całym obszarze państwa.

Prawo z rejestracji wzoru przemysłowego obejmuje każdy wzór, który na zorientowanym użytkowniku nie wywołuje odmiennego ogólnego wrażenia.

Prawo z rejestracji wzoru przemysłowego ogranicza się do wytworów tego rodzaju, dla których nastąpiło zgłoszenie.

Prawo z rejestracji trwa 25 lat od daty dokonania zgłoszenia w UP RP.

2.3.6. Prawo z rejestracji topografii układu scalonego

Przez uzyskanie prawa z rejestracji nabywa się prawo wyłącznego korzystania z topografii układu scalonego w sposób zawodowy lub zarobkowy na całym obszarze państwa.

Ochrona trwa 10 lat od końca roku kalendarzowego, w którym dokonano zgłoszenia topografii w Urzędzie Patentowym, albo od końca roku kalendarzowego, w którym topografia lub układ scalony zawierający taką topografię był wprowadzony do obrotu, w zależności od tego, który z tych terminów upływa wcześniej.

2.3.7. Ograniczenia praw wyłącznych

Prawa wyłączne są ograniczone:

1. **Czasowo** – maksymalny czas ochrony: patent – 20 lat; prawo ochronne na wzór użytkowy – 10 lat; prawo z rejestracji na wzór przemysłowy – 25 lat; prawo z rejestracji na topografię układu scalonego – 10 lat. Faktycznie jednak ochrona trwa tyle lat za ile zostanie opłacona, ponieważ za utrzymanie ochrony uiszcza się opłaty okresowe, nieuiszczenie opłaty za kolejny okres ochrony powoduje wygaśnięcie prawa wyłącznego.

2. **Terytorialnie** – prawo wyłączne obowiązuje na terenie kraju, w którym zostało udzielone, aby uzyskać ochronę rozwiązań za granicą należy zgłosić je w wybranym kraju do ochrony i uzyskać tam prawo wyłączne.

3. **Zakaz nadużywania patentu** – art. 68, (dot. także: wzoru użytkowego, topografii układu scalonego). Uprawniony z patentu nie może nadużywać swojego prawa, w szczególności przez uniemożliwienie korzystania z wynalazku przez osobę trzecią, jeżeli jest to konieczne do zaspokojenia rynku krajowego, a zwłaszcza gdy wymaga tego interes publiczny, a wyrób jest dostępny społeczeństwu w niedostatecznej ilości lub jakości albo po nadmiernie wysokich cenach.

4. **Prawo używacza uprzedniego** – art. 71, (dot. także: wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego). Korzystający w dobrej wierze z wynalazku na obszarze Polski, w chwili stanowiącej o pierwszeństwie do uzyskania patentu, może z niego nadal bezpłatnie korzystać w swoim przedsiębiorstwie w zakresie, w jakim korzystał dotychczas. Prawo to przysługuje również temu, kto w tej samej chwili przygotował już wszystkie istotne urządzenia potrzebne do korzystania z wynalazku.

5. Prawo użytkacza późniejszego – art. 75 (dot. także: wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego, topografii układu scalonego). Osoba, która w dobrej wierze uzyskała albo nabyła patent, uzyskany przez osobę nieuprawnioną, przeniesiony później na rzecz uprawnionego, albo uzyskała na taki patent licencję, a korzystała z wynalazku co najmniej przez rok przed wszczęciem postępowania o przeniesienie patentu, może z tego wynalazku dalej korzystać w swoim przedsiębiorstwie w zakresie, w jakim korzystała dotychczas. Ma jednak obowiązek uiszczania uprawnionemu ustalonego wynagrodzenia.

6. Licencja przymusowa – art. 82 – 88 (dot. także: wzoru użytkowego, topografii układu scalonego, wzoru przemysłowego). Urząd Patentowy może udzielić zezwolenia na korzystanie z opatentowanego wynalazku innej osoby, gdy: jest to konieczne do zapobieżenia lub usunięcia stanu zagrożenia bezpieczeństwa Państwa; jeżeli patent jest nadużywany w rozumieniu art. 68; jeżeli zostanie stwierdzone, że uprawniony z patentu udzielonego z wcześniejszym pierwszeństwem uniemożliwi, nie godząc się na zawarcie umowy licencyjnej, zaspokojenie potrzeb rynku krajowego przez stosowanie opatentowanego wynalazku, z którego korzystanie wkracałoby w zakres patentu wcześniejszego.

Licencję przymusową uzyskuje się w trybie postępowania spornego przed Urzędem Patentowym. Prawa użytkacza uprzedniego i późniejszego uzyskuje się w trybie postępowania cywilnego, na zasadach ogólnych (przed sądem powszechnym).

Pravo do patentu, prawa ochronne, prawa z rejestracji są zbywalne i podlegają dziedziczeniu. Umowa o przeniesienie prawa wymaga formy pisemnej i staje się skuteczna wobec osób trzecich z chwilą wpisu do rejestru patentowego.

Domniemywa się, że każdemu jest znana treść wpisów dokonanych w rejestrach patentowych, praw ochronnych i praw z rejestracji prowadzonych w Urzędzie Patentowym RP – art. 228. Brak wiedzy o istnieniu prawa wyłącznego nie zwalnia od odpowiedzialności za naruszenia.

2.3.8. Prawo do patentu, prawa ochronnego, prawa z rejestracji na wzór przemysłowy

1. Prawo do uzyskania patentu na wynalazek albo prawa ochronnego na wzór użytkowy, jak również prawa z rejestracji wzoru przemysłowego przysługują twórcy. Jeżeli twórców jest więcej, prawo przysługuje im wspólnie.

2. Jeżeli wynalazek został dokonany w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy, prawo do patentu przysługuje pracodawcy, chyba że umowa o pracę stanowi inaczej,

3. Jeżeli wynalazek został dokonany w wyniku realizacji innej umowy, prawo do patentu przysługuje zamawiającemu, chyba że umowa stanowi inaczej

Twórca wynalazku, wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego **uprawniony** do uzyskania patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji **może przekazać** to prawo nieodpłatnie lub za uzgodnioną zapłatą na rzecz przedsiębiorstwa albo przekazać mu wynalazek, wzór użytkowy, wzór przemysłowy do korzystania (art. 20). Prawo do patentu przechodzi samoistnie pod warunkiem, że przedsiębiorstwo to przyjmie projekt do korzystania w terminie 1 miesiąca od daty zgłoszenia – art. 21.

Twórca może przenieść prawo do patentu, prawa ochronnego, prawa z rejestracji na podstawie umowy o przeniesienie prawa – „cesja prawa”. Jest to rodzaj umowy sprzedaży (jeżeli odpłatnie) lub darowizny (jeżeli nieodpłatnie). W przypadku przeniesienia prawa należy wystąpić do Urzędu Patentowego o zmianę zgłoszającego lub o zmianę uprawnionego w rejestrze UP RP.

2.3.9. Umowy licencyjne – wymagana forma pisemna

Licencja jest to upoważnienie do korzystania z prawa wyłącznego.

Licencja wyłączna – udzielona jest tylko jednemu podmiotowi, a uprawniony z patentu ma prawo korzystać z wynalazku bez prawa udzielania dalszych licencji, albo nie ma takiego prawa – jeżeli tak stanowi umowa.

Licencja niewyłączna – licencjodawca udzielił licencji innemu podmiotowi i ma prawo udzielania dalszych licencji.

Sublicencja – gdy za zgodą uprawnionego z patentu licencjobiorca udziela licencji.

Licencja pełna – jeżeli w umowie licencyjnej nie zostanie ograniczony zakres korzystania z wynalazku, licencjobiorca ma prawo korzystania w takim samym zakresie jak licencjodawca

Licencja ograniczona – jeżeli licencjodawca w umowie ograniczy zakres korzystania z wynalazku.

Licencja przymusowa – art. 82 udziela Urząd Patentowy w warunkach określonych w tym artykule, w trybie postępowania spornego, na warunkach określonych przez Urząd Patentowy.

Licencja otwarta – art. 80 – każdy może korzystać z wynalazku, ale uprawnionemu uiszcza opłatę max. 10% efektów ekonomicznych w każdym roku korzystania. Uprawniony składa w Urzędzie Patentowym oświadczenie o gotowości udzielenia licencji, którego nie może później odwołać, w zamian uzyskuje ulgę 50% w opłatach ochronnych.

Licencja dorozumiana – art. 81 – gdy wykonawca pracy badawczej lub rozwojowej przekazał zamawiającemu wyniki prac zawierające wynalazek domniemywa się, że udzielił on zamawiającemu licencji na korzystanie z wynalazku.

Oplaty licencyjne są to należności licencjodawcy uzyskane od licencjobiorcy w zamian za udzielenie licencji. Ich wysokość ustala się w drodze negocjacji i zależą one od rodzaju licencji (wyłączna, niewyłączna, pełna, ograniczona), od wartości technicznej wynalazku, poziomu świadczonej pomocy przy wdrożeniu itp. Oplaty mogą być ryczałtowe, płatne jednorazowo lub w ratach albo opłaty okresowe (ustalone od efektów, od wartości sprzedaży – w praktyce najczęściej stosowane 2 – 12% ceny netto).

2.3.10. Wspólność prawa do patentu, prawa ochronnego, prawa z rejestracji

Prawo do praw wyłącznych może przysługiwać więcej niż jednemu podmiotowi. Twórców może być kilku i prawo, na mocy ustawy, przysługiwać im będzie wspólnie. Jeden twórca może przenieść część swoich udziałów w prawie na rzecz innych osób fizycznych lub

prawnych i wówczas także powstanie wspólność prawa. Podmioty prawne mogą umawiać się pomiędzy sobą co do wspólności praw do patentów i z patentów, praw ochronnych, praw z rejestracji, a także mogą zawierać umowy wspólności praw z twórcami (zasada swobody umów).

Zgodnie z art. 72 pwp, współuprawniony z patentu może bez zgody pozostałych współuprawnionych korzystać z wynalazku we własnym zakresie oraz dochodzić roszczeń z powodu naruszenia patentu.

W razie uzyskania korzyści z wynalazku przez jednego ze współuprawnionych każdy z pozostałych współuprawnionych ma prawo, o ile umowa nie stanowi inaczej, do odpowiedniej części z jednej czwartej tych korzyści po potrąceniu nakładów, stosownie do swego udziału w patencie. Art. 72 stosuje się odpowiednio do wzorów użytkowych i praw ochronnych na wzory użytkowe, a także do wzorów przemysłowych i topografii układów scalonych

2.4. Roszczenia dotyczące wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych i topografii układów scalonych

Roszczeń cywilnoprawnych z zakresu ochrony własności przemysłowej dochodzi się w trybie postępowania cywilnego na zasadach ogólnych. Przed wystąpieniem na drogę sądową należy wezwać naruszyciela do zaniechania niedozwolonych działań w wyznaczonym terminie (list ostrzegawczy).

Odpowiedzialność cywilna

Uprawniony z patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji, którego prawo zostało naruszone, może żądać:

1. Zaniechania naruszenia oraz wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści, a w razie zawiązania naruszenia również naprawienia wyrządzonej szkody:
  - na zasadach ogólnych,
  - albo poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej opłacie licencyjnej albo innego stosownego wynagrodzenia, które w chwili ich dochodzenia byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z wynalazku.

2. Podania do publicznej wiadomości części albo całości orzeczenia sądu, rozstrzygającego o naruszeniu patentu lub informacji o orzeczeniu, w sposób i w zakresie określonym przez sąd.

3. Na wniosek naruszyciela, gdy naruszenie jest niezawiniione, sąd może nakazać naruszycielowi zapłatę stosownej sumy pieniężnej na rzecz uprawnionego, jeżeli zaniechanie naruszenia lub orzeczenie (o wycofaniu z obrotu lub zniszczeniu, będących własnością naruszającego bezprawnie wytworzonych lub oznaczonych wytworach oraz środkach i materiałach, które zostały użyte do ich wytworzenia lub oznaczenia), byłoby dla osoby naruszającej niewspółmiernie dotkliwe, a zapłata stosownej sumy pieniężnej należycie uwzględniałaby interesy uprawnionego.

Roszczeń z tytułu naruszenia można dochodzić po uzyskaniu prawa. Roszczenia z tytułu naruszenia patentu lub prawa ochronnego na wzór użytkowy mogą dotyczyć okresu rozpoczęjącego się po dniu, w którym Urząd Patentowy dokonał ogłoszenia o zgłoszeniu wynalazku, wzoru użytkowego w Biuletynie Urzędu Patentowego, a w przypadku wcześniejszego powiadomienia przez uprawnionego osoby naruszającej prawo o dokonanym zgłoszeniu – od daty tego powiadomienia.

Roszczeń z tytułu naruszenia prawa z rejestracji wzoru przemysłowego można dochodzić za okres rozpoczęjący się po dniu dokonania ogłoszenia w Wiadomościach Urzędu Patentowego informacji o udzieleniu prawa, w przypadku wcześniejszego powiadomienia przez uprawnionego osoby naruszającej prawo o dokonanym zgłoszeniu – od daty tego powiadomienia.

Odpowiedzialność karna

Przestępstwa (art. 303, 304)

Kara grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności grozi temu kto:

- przypisuje sobie autorstwo albo wprowadza w błąd co do autorstwa cudzego projektu wynalazczego,
- zgłasza cudzy wynalazek, wzór użytkowy, wzór przemysłowy, topografie układu scalonego, do ochrony, nie będąc do tego uprawnionym,
- ujawnia uzyskaną informację o cudzym projekcie wynalazczym lub w inny sposób uniemożliwia uzyskanie prawa wyłącznego.

Wykroczenia (art.307)

Kara grzywny lub aresztu grozi temu kto:

- w celu wprowadzenia do obrotu oznacza przedmioty niechronione prawem wyłącznym napisami lub rysunkami, które wywołują mylne wrażenie, że korzystają z takiej ochrony,
- wiedząc o mylnym oznaczeniu tych przedmiotów, wprowadza je do obrotu albo do celów obrotu przygotowuje lub przechowuje.

Ściganie sprawców następuje na wniosek pokrzywdzonego.

2.5. Zgłaszanie projektów wynalazczych w Urzędzie Patentowym RP

2.5.1. Zgłaszanie wynalazków i wzorów użytkowych

Dokumentacja zgłoszeniowa ww. powinna być opracowana zgodnie z wymogami zawartymi w ustawie Prawo własności przemysłowej i Rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych.

Dokumentacja zgłoszeniowa wynalazku (wzoru) powinna zawierać:

- podanie,
- opis wynalazku (wzoru),
- zastrzeżenia patentowe (ochronne),
- rysunki (jeżeli są niezbędne, w przypadku wzoru użytkowego – konieczne),
- skrót opisu.

Zgłaszający musi podpisać się na podaniu, ostatniej stronie zgłoszenia i pod zastrzeżeniami. Jeżeli zgłaszający nie jest twórcą (współtwórcą), to w podaniu należy podać podstawę prawa do patentu (odpowiedni przepis ustawy lub powołać się na umowę z twórcą). Jeżeli zgłaszającym jest spółka cywilna, dokumenty podpisują wszyscy wspólnicy (spółka cywilna nie ma osobowości prawnej).

Uwaga:

Jeżeli zgłaszających jest więcej, należy pamiętać:

- o sporządzeniu umowy o wspólności prawa, w której określone będą udziały poszczególnych osób w patencie, bo inaczej rozumie się, że udziały są równe (kodeks cywilny).
- o ustanowieniu pełnomocnika (wszystkie dokumenty, pisma do Urzędu podpisują albo wszyscy twórcy, albo jeden pełnomocnik, postępowanie trwa latami, a zdarzenia losowe czasami uniemożliwiają wspólne prowadzenie sprawy i zgłoszenie upadnie),
- o podaniu adresu do korespondencji, jeżeli nie ustanowili pełnomocnika.

Przedmiotem zgłoszenia mogą być wynalazki w kategorii:

- **Sposób** – nowe, nieoczywiste rozwiązania o charakterze technicznym określane zespołem czynności, operacji, procesów, uporządkowanych według z góry ustalonej kolejności prowadzące do osiągnięcia zamierzonego celu. Wynalazkiem w kategorii sposobu może być:
  - sposób wytwarzania produktów (wyrobów)
  - sposób postępowania w procesach
  - sposób prowadzenia reakcji
  - procedura pomiaru własności chemicznych lub fizycznych.
- **Produkt** (wytwór) – nowe, nieoczywiste rozwiązanie techniczne określone zestawem składników, bezpostaciowych (scharakteryzowanych wzorem strukturalnym) lub przestrzennie ukształtowanych, o odpowiednio dobranej ich liczbie oraz o odpowiednio dobranych własnościach chemicznych i/lub fizycznych i zawartości ilościowej w ustalonych granicach, które pod względem technologicznym łącznie wzięte zapewniają osiągnięcie ustalonego z góry przeznaczenia wynalazku.
  - **Urządzenie** – nowe, nieoczywiste rozwiązanie techniczne, którego struktura wewnętrzna jest określona przez wzajemne usytuowanie i połączenie poszczególnych części tworzących łącznie zową całość przestrzenne ukształtowaną, zdolną do osiągnięcia ustalonego z góry przeznaczenia wynalazku.
  - **Układ** – (np. elektryczny, hydrauliczny, pneumatyczny) nowe, nieoczywiste rozwiązanie techniczne, którego istotą jest wzajemne połączenie współpracujących ze sobą części lub podzespołów wchodzących w skład układu, może być również określony obiegami sygnałów. Najczęściej ta kategoria stosowana jest w elektrotechnice.
- **Zastosowanie** – zgodnie z polskim prawem patentowym kategoria wynalazków w postaci nowego zastosowania znanego już środka można opatentować przez sposób albo przez środek:
  - jako sposób odnoszący się do procesu, w którym środek ten znajduje nowe zastosowanie – przedmiotem wynalazku jest wówczas ten proces, np. „Sposób odkażania wody polegający na dodaniu środka A do wody”,

– jako sposób wytwarzania wytworu z użyciem znanego środka, przez wskazanie cech technicznych tego sposobu, jeżeli nowe są czynności składające się na ten sposób, np.: „Sposób wytwarzania środka do odkażania wody zawierającego związek A”,

– jako wytwór (zawierający znany środek) przez wskazanie cech technicznych wytworu – jeżeli nowy jest skład ilościowy, jego postać itp., np.: „Środek do odkażania wody zawierający związek A”.

Zgodnie z art. 25 ust. 4 pwp możliwe jest uzyskania patentu na wynalazek dotyczący nowego zastosowania substancji stanowiącej część stanu techniki lub użycia takiej substancji do uzyskania wytworu mającego nowe zastosowanie.

Opis wynalazku ma na celu objaśnienie zastrzeżeń patentowych oraz powinien uzasadnić, że rozwiązanie ma zdolność patentową (*ochronną*), to znaczy, że ma cechy wymienione w art. 24 lub art. 94, to jest :

wynalazek:

- jest nowy
- posiada poziom wynalazczy (nieoczywistość),
- nadaje się do przemysłowego stosowania

wzór użytkowy:

- jest nowy
- jest użyteczny
- jest rozwiązaniem o charakterze technicznym dotyczącym kształtu, budowy lub zestawienia przedmiotu o trwałej postaci

Opis wynalazku składa się z następujących części:

- tytuł wynalazku,
- określenie dziedziny techniki (pierwsze zdanie opisu),
- dotychczasowy stan techniki,
- istota wynalazku (treść ta sama co w zastrzeżeniach patentowych, lecz inna forma, w krótkich, zwięzłych zdaniach, bez odnośników, tu dopiero następuje ujawnienie rozwiązania)
- korzystne skutki wynalazku,
- objaśnienie figur rysunku,
- przykład wykonania wynalazku, a w przypadku związków chemicznych również ich zastosowanie,
- dane dotyczące możliwości stosowania wynalazku.

Zastrzeżenia patentowe (ochronne)

Jest to część zgłoszenia o szczególnie dużym znaczeniu, gdyż zastrzeżenia określają zakres przedmiotowy żądanego prawa wyłącznego, mają więc znaczenie prawne. Od treści zastrzeżeń patentowych zależy skuteczność ochrony prawnej wynalazku. Od umiejętnego sformułowania zastrzeżeń patentowych zależy w dużej mierze uzyskanie patentu oraz jego skuteczność i niepowtarzalność (patent można obejść lub unieważnić).

Każde zastrzeżenie składa się z dwóch części oddzielonych zwrotem „**znamienne tym, że**”. Część zastrzeżenia niezależnego poprzedzająca ten zwrot zwana częścią

nieznamienią zawiera powtórzenie tytułu wynalazku oraz cechy znane, natomiast część po tym zwrocie zwana częścią *znamienną* zawiera cechy nowe, istotę rozwiązania.

Zastrzeżenie patentowe ma formę **jednego zdania**, odnośniki do rysunku podaje się w nawiasach. Ostatnia nowelizacja ustawy dopuszcza możliwość redagowania zastrzeżeń patentowych bez podziału na część nieznamienną i znamienną, czyli bez słów „znamienny tym, że”.

Zastrzeżenia patentowe dzielą się na zastrzeżenia **niezależne i zależne**.

Zastrzeżenie niezależne, to takie zastrzeżenie, które określa wynalazek w sposób ogólny oraz nie powołuje się na żadne inne zastrzeżenia (zawiera tylko te cechy, bez których wynalazek nie może być urzeczywistniony).

Zastrzeżenie zależne natomiast, obok własnych cech obejmuje wszystkie cechy zastrzeżonego przedmiotu, podane w innym zastrzeżeniu lub zastrzeżeniach tego samego zgłoszenia.

Należy pamiętać, że w pierwszym zgłoszeniu trzeba podać maksimum informacji, wydobyć maksimum cech wartych zastrzegania, gdyż w trakcie postępowania nie można niczego dodać ani żądać ochrony cech, których nie ujawniło się w dacie zgłoszenia, ani zmienić kategorii wynalazku. Nie można dokonać zmian prowadzących do zmiany istoty rozwiązania. Możliwe są tylko objaśnienia oraz zmiany redakcji opisu i zastrzeżeń w pierwotnie sformułowanym zakresie ochrony lub zawężające ten zakres.

Urząd Patentowy bada zgłoszenie od strony formalnej (sprawdza, czy są spełnione wymogi formalne wymienione w przepisach) i od strony merytorycznej, każdą cechę z osobna (poziom wynalazcy, nowość, stosowalność). Jeżeli znajdzie przeszkodę (np. brak nowości) nadsyła zawiadomienie lub postanowienie i wyznacza termin dla ustosunkowania się do przedstawionych zarzutów (można prosić o przedłużenie terminu o 2 miesiące tylko jeden raz).

Obrona zgłoszenia polega na przeredagowaniu zastrzeżeń patentowych, istoty i stanu techniki (najczęściej), aby ta ostateczna redakcja spełniała wszystkie cechy wymagane od wynalazku. Uzyskanie patentu, to „wytagowanie” zakresu ochrony, nieraz na drodze odwoławczej. Należy pamiętać, że argumenty nie mogą wykraczać poza treść zastrzeżeń i opisu. Zarówno przy zgłaszaniu rozwiązania do ochrony prawnej, jak i w trakcie obrony zgłoszenia wskazane jest korzystanie z pomocy rzecznika patentowego.

2.5.2. Zgłoszanie wzorów przemysłowych

Dokumentacja zgłoszeniowa wzoru przemysłowego powinna być opracowana zgodnie z wymogami zawartymi w ustawie Prawo własności przemysłowej i Rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń wzorów przemysłowych.

Dokumentacja zgłoszeniowa wzoru przemysłowego musi obejmować:

- podanie zawierające co najmniej oznaczenie zgłaszającego, określenie przedmiotu zgłoszenia oraz wniosek o udzielenie prawa z rejestracji,
- ilustrację wzoru przemysłowego (rysunki, fotografie lub próbki materiału włókienniczego),
- opis wyjaśniający ilustrację wzoru przemysłowego (jasne i wyczerpujące określenie wzoru przemysłowego, ze wskazaniem jego przeznaczenia, określenie figury ilustracji lub

numerów próbek, wykaz odmian wzoru, jeżeli takie są, cech postaciowych, wyróżniających zgłoszony wzór od innych znanych wzorów – tzw. cechy istotne wzoru).

Przy zgłoszeniu wzoru przemysłowego zastrzeżenia nie są wymagane

2.5.3. Zgłaszcenie topografii układów scalonych

Dokumentacja zgłoszeniowa topografii układów scalonych powinna być opracowana zgodnie z wymogami zawartymi w ustawie Prawo własności przemysłowej i Rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń topografii układów scalonych.

Dokumentacja zgłoszeniowa topografii układów scalonych składa się z:

- podania zawierającego oznaczenie zgłaszającego, nazwisko i imię twórcy, wniosek o udzielenie prawa z rejestracji, słowne oznaczenie techniczne funkcji elektronicznej topografii,
- materiału identyfikującego topografię, zawierającego niezbędne dane do jednoznacznego określenia topografii (rysunki lub fotografie określające sposób wytwarzania układu scalonego, maski do wytwarzania układu scalonego, warstwy układu scalonego)
- oświadczenie dotyczącego daty wprowadzenia topografii do obrotu, jeżeli miało ono miejsce przed dokonaniem zgłoszenia.

2.6. Uzyskanie ochrony dla rozwiązań za granicą

Podstawowa zasada prawa własności przemysłowej stanowi, że prawa wyłączne do większości rodzajów przedmiotów własności przemysłowej powstają na mocy decyzji krajowych urzędów patentowych i obowiązują na terytorium kraju, który tych praw udzielił. Jako generalną zasadę należy więc przyjąć, że przy ubieganiu się o udzielenie praw wyłącznych składa się oddzielne wnioski i prowadzi oddzielne postępowania w każdym z krajów, w których zgłaszający chce uzyskać ochronę.

Dla ułatwienia uzyskania ochrony w wielu krajach i aby ułatwić pracę urzędom patentowym na świecie, powstały międzynarodowe organizacje i porozumienia, które uproszczają procedury i umożliwiają prowadzenie jednego postępowania zgłoszeniowego zmierzającego do uzyskania ochrony w wielu krajach.

2.6.1. Zgłoszenie w trybie Układu o Współpracy Patentowej (PCT)

Układ, zwany waszyngtońskim, został podpisany w celu ułatwienia uzyskania ochrony za granicą, jeżeli zgłaszający pragnie uzyskać ochronę w wielu krajach. Celem układu jest także ułatwienie pracy poszczególnych urzędów patentowych krajowych poprzez ograniczenie dublowania badań prowadzonych przez te urzędy. Zgłoszający w trybie PCT dokonuje jednego „zgłoszenia międzynarodowego” w „urzędzie przyjmującym”, którym jest krajowy urząd patentowy miejsca zamieszkania, obywatelstwa lub siedziby zgłaszającego. Dokonuje się zgłoszenia w jednym z trzech języków: angielskim, niemieckim lub francuskim. Zgłoszenie,

które spełnia wymogi formalne, ma moc prawidłowego zgłoszenia krajowego we wszystkich krajach, które wskaże zgłaszający, zaś data dokonania zgłoszenia międzynarodowego traktowana jest jako data zgłoszenia w każdym z tych krajów. Po przejściu procedury międzynarodowej (badania formalne, merytoryczne) następuje procedura krajowa. Przekazane do urzędów krajowych wyniki poszukiwań i badań są wykorzystywane przez urzędy krajowe w toku postępowania krajowego w sprawie o udzielenie patentu, chociaż urzędy krajowe nie są formalnie związane treścią sprawozdań i badań (mogą przeprowadzić swoje badania). Decyzja o udzieleniu bądź odmowie udzielenia ochrony należy do urzędów krajowych poszczególnych państw, a uzyskane prawa wyłączne są niezależnymi od siebie prawami terytorialnymi.

2.6.2. Zgłoszenie w trybie Konwencji o patencie europejskim

Konwencja podpisana w Monachium w 1973 r. powołała do życia Europejską Organizację Patentową, której organami są Europejski Urząd Patentowy i Rada Administracyjna. Konwencja wprowadza system uzyskiwania ochrony wynalazku we wszystkich państwach – stronach, na podstawie jednego zgłoszenia. Zgłoszenia dokonuje się bezpośrednio w Europejskim Urzędzie Patentowym lub urzędzie patentowym państwa – strony. Zgodnie z ustawą z dnia 14 marca 2003 r. o dokonywaniu europejskich zgłoszeń patentowych oraz o skutkach patentu europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej obywatel Polski ma obowiązek dokonać zgłoszenia poprzez Urząd Patentowy RP. Procedura przed EUP (badania formalne, badania merytoryczne zdolności patentowej), kończy się wydaniem przez EUP decyzji o udzieleniu patentu. Udzielony patent obowiązuje tylko na terytorium tych państw – stron, które wskazał zgłaszający i rodzi tylko takie skutki, jakie przewiduje ustawodawstwo tego państwa dla patentu krajowego. Rozpatrywanie spraw o naruszenia odbywa się na podstawie ustawodawstwa krajowego. Patent europejski w każdym z wyznaczonych przez zgłaszającego państw jest niezależnym patentem funkcjonującym w danym kraju zgodnie z obowiązującymi tam przepisami.

2.6.3. Konwencja o patencie euroazjatyckim

Jedenaście byłych republik Związku Radzieckiego podpisało 17.02.1994 r. porozumienie ustanawiające Konwencję, aby umożliwić podmiotom każdego z tych państw, a także osobom zagranicznym, uzyskiwanie patentów na wynalazki w Euroazjatyckim Urzędzie Patentowym utworzonym w Moskwie. Euroazjatycki system patentowy umożliwia uzyskanie ochrony we wszystkich państwach członkowskich w jednym postępowaniu, przez dokonanie jednego zgłoszenia w języku rosyjskim, i wniesieniu jednej opłaty.

2.6.4. Afrykańska Organizacja Właściwości Intelektualnej (OAPI)

Porozumienie podpisane w 1977 r. przez francuskojęzyczne państwa afrykańskie zawiera ujednolicone przepisy dotyczące ochrony wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, dzieł literackich i artystycznych, a także zwalczania

nieuczciwej konkurencji. Decyzje w sprawie ochrony podejmuje Dyrektor Generalny OAPI, a ochrona obowiązuje na terytorium wszystkich państw członkowskich.

2.7. Ochrona wynalazków biotechnologicznych

Biotechnologia jest dziedziną integrującą nauki przyrodnicze i inżynierskie w celu wykorzystania organizmów, komórek, ich składników oraz analogów molekularnych w produkcji i usługach. Wykorzystuje zdolności drobnoustrojów i hodowli komórkowych w procesach technologicznych, np. do produkcji szczepionek, enzymów, białek, hormonów. Do biotechnologii zaliczane są również metody ulepszania cech użytkowych roślin i zwierząt oraz nowoczesne metody diagnostyki medycznej. Rozwiązań z tej coraz szybciej rozwijającej się dziedziny, jako specyficzne rozwiązania techniczne, budzące niejednokrotne, ze względów etycznych, dyskusje i wątpliwości, wymagały odrębnych, szczególnych unormowań prawnych.

Dnia 6 lipca 1998 r. Rada Ministrów Unii Europejskiej zatwierdziła Dyrektywę o Biotechnologii. Przystępując do Unii Europejskiej, Polska wprowadziła w Prawie własności przemysłowej, zgodne z Dyrektywą, przepisy dotyczące wynalazków biotechnologicznych.

2.7.1. Dyrektywa o biotechnologii z dnia 6 lipca 1998 r.

Dyrektyna ta weszła w życie z dniem opublikowania jej w nr L213/13 czasopisma Official Journal of the European Communities, z 30.07.1998 r.

Cel dyrektywy

1. Wyjaśnienie niepewności co do stosowania kryteriów zdolności patentowej dotyczących:

- a) stosowania przemysłowego nowych metod związanych z izolacją sekwencji genów,
- b) granic wyłączenia z ochrony patentowej odmian roślin w stosunku do zakresu dozwolonego przez przepisy patentowe,
- c) wskazania zakresu ochrony patentów dotyczących materii żywnej, głównie materiału genetycznego izolowanego od człowieka oraz z roślin i zwierząt;

2. Określenie zasad etyki dla oceny wyłączenia ze zdolności patentowej wynalazków związanych z inżynierią genetyczną oraz techniką rozrodczą organizmu człowieka.

Zdolność patentowa według Dyrektywy

1. Dla celów niniejszej Dyrektywy, wynalazki, które są nowe, innowacyjne i nadają się do zastosowania przemysłowego, będą patentowane, nawet jeśli dotyczą produktu zawierającego materiał biologiczny lub procesu, w którym powstaje, jest przetwarzany albo stosowany materiał biologiczny.

2. Materiał biologiczny, który wyodrębniono z jego środowiska naturalnego albo który został wytworzony w procesie technologicznym, może być przedmiotem wynalazku, nawet jeśli wcześniej występował w naturze.

Wylęczenia wynalazków z możliwości patentowania według Dyrektywy

1. Nie podlegają patentowaniu:

a) odmiany roślinne i zwierzęce

b) procesy z natury biologicznej, służące do wytwarzania roślin i zwierząt.

2. Wynalazki, które dotyczą roślin i zwierząt będą podlegać patentowaniu, jeśli ich techniczne wykorzystanie nie jest ograniczone tylko do jednej szczególnej odmiany roślinnej lub zwierzęcej.

3. Ustęp 1(b) nie będzie miał negatywnego wpływu na patentowalność wynalazków dotyczących procesu mikro- biologicznego lub technicznego bądź produktu otrzymanego przez zastosowanie takiego procesu.

4. Istota ludzka, w różnych stadiach kształtowania się i rozwoju, jak i pojedyncze odkrycie jednego z jej elementów, włączając w to sekwencje lub częściowe sekwencje genu, nie może stanowić patentowalnego wynalazku.

5. Składnik wyodrębniony z ciała ludzkiego lub jakkolwiek inaczej otrzymany w drodze procesu technologicznego, włączając w to sekwencje lub częściowe sekwencje genu, może stanowić patentowany wynalazek, nawet jeśli struktura tego składnika jest jednakowa ze strukturą składnika naturalnego.

6. Wynalazki będą uznane za niepatentowalne, gdy ich handlowe wykorzystanie będzie sprzeczne z porządkiem społecznym lub moralnością; jednak jego wykorzystanie nie będzie uznane za sprzeczne jedynie dla tego, że jest zabronione prawem lub przepisem.

7. Za niepatentowalne uznane są w szczególności:

a) procesy klonowania istot ludzkich;

b) procesy mające na celu modyfikowanie linii zarodkowej genetycznej tożsamości istot ludzkich

c) zastosowanie płodu ludzkiego dla celów przemysłowych i handlowych;

d) procesy modyfikowania tożsamości genetycznej zwierząt, które mogą przyczynić się do ich cierpień nie dając żadnej korzyści człowiekowi bądź zwierzęciu, jak również zwierzęta będące produktem takich procesów.

Wszystkie aspekty etyczne biotechnologii ocenia Europejska Grupa ds. Etyki w Nauce i Nowych Technologiach przy Komisji Europejskiej.

2.7. 2. Prawo własności przemysłowej

Przepisy szczegółowe dotyczące wynalazków biotechnologicznych zawarte są w rozdziale 9 – art. od 93¹ do 93⁷.

Wynalazek biotechnologiczny – nowe, posiadające poziom wynalazczy i nadające się do przemysłowego stosowania rozwiązanie dotyczące wytworów składającego się z materiału biologicznego lub zawierające taki materiał albo sposób, za pomocą którego materiał biologiczny jest wytwarzany, przetwarzany lub wykorzystywany. W szczególności:

– wynalazki stanowiące materiał biologiczny, który jest wyizolowany ze swojego naturalnego środowiska lub wytworzony sposobem technicznym, nawet jeżeli poprzednio występował w naturze;

– wynalazki stanowiące element wyizolowany z ciała ludzkiego lub w inny sposób wytworzony sposobem technicznym wyłącznie z sekwencją lub częściową sekwencją genu, nawet jeżeli budowa tego elementu jest identyczna z budową elementu naturalnego; zgłoszenie wynalazku dotyczącego sekwencji lub częściowej sekwencji genu powinno ujawniać ich przemysłowe zastosowanie;

– wynalazki dotyczące roślin lub zwierząt, jeżeli możliwości techniczne stosowania wynalazku nie ograniczają się do szczególnej odmiany roślin lub rasy zwierząt.

Materiał biologiczny – materiał zawierający informację genetyczną i zdolny do samoreprodukcji albo nadający się do reprodukcji w systemie biologicznym;

Sposób mikrobiologiczny – sposób, w którym bierze udział lub który został dokonany w materiale mikrobiologicznym albo wynikiem którego jest ten materiał.

Wyłączenia

Za wynalazek *nie uważa* się ciała ludzkiego, w różnych jego stadiach formowania się i rozwoju oraz zwykłego odkrycia jednego z elementów wyłącznie z sekwencją lub częściową sekwencją genu.

Za sprzeczne z porządkiem publicznym lub dobrymi obyczajami albo moralnością uważa się:

1. sposoby klonowania ludzi,
2. sposoby modyfikowania tożsamości genetycznej linii zarodkowej człowieka,
3. stosowanie embrionów ludzkich do celów przemysłowych lub handlowych,
4. sposoby modyfikacji tożsamości genetycznej zwierząt, które mogłyby powodować u nich cierpienia, nie przynosząc żadnych istotnych korzyści medycznych dla człowieka lub zwierzęcia, oraz zwierzęta będące wynikiem zastosowania takich sposobów.

Redagowanie opisu i zastrzeżeń patentowych wynalazków biotechnologicznych i nowych mikroorganizmów

Opis zgłoszenia tak jak dla każdego innego rozwiązania powinien zawierać tytuł wynalazku, określić dziedzinę techniki, której wynalazek dotyczy, przedstawić stan techniki najbliższy zgłoszemu rozwiązaniu oraz ujawniać wynalazek tak, aby znanca mógł wynalazek zrealizować.

Tytuł – powinien jasno i zwięźle określać przedmiot wynalazku; w przypadku nowego mikroorganizmu powinien wskazywać na charakter, budowę lub pochodzenie mikroorganizmu.

Opis dotychczasowego stanu techniki – należy wskazać znane zgłaszającemu najbardziej zbliżone rozwiązania do rozwiązania zgłoszonego; w przypadku nowego mikroorganizmu należy omówić znane mikroorganizmy o najbardziej zbliżonej budowie i zastosowaniu.

Wskazanie istoty wynalazku – należy opisać wszystkie nowe istotne cechy i właściwości zgłoszanego rozwiązania, tak aby je jednoznacznie określić i ujawnić wynalazek. W przypadku wynalazku dotyczącego nowego mikroorganizmu należy podać właściwości, użyteczność i zastosowanie mikroorganizmu oraz jeżeli jest to możliwe odtwarzalną metodę otrzymywania lub wytwarzania. Jeżeli niemożliwe jest podanie metody otrzymywania

pozwalającej na odtworzenie mikroorganizmu, to opis należy uzupełnić informacją o złożeniu depozytu mikroorganizmu.

Wynalazek powinien nadawać się do odtworzenia bez nadmiernego wysiłku czy dodatkowej twórczości wynalazczej. Opis powinien zawierać odpowiednią do żądanego zakresu ochrony ilość przykładów wykonania. Przykłady wykonania – powinny obejmować zarówno zakres wytwarzania DNA czy białka jak i udowodnić ich biologiczną funkcję. Obok dokładnej informacji na temat sekwencji nukleotydowej genu powinien być zdefiniowany produkt jego ekspresji (białko, peptyd). Przedstawienie funkcji tego białka jest warunkiem koniecznym uznania rozwiązania za patentowalne. W przypadku mikroorganizmu powinny ilustrować sposób lub sposoby wytwarzania mikroorganizmów, sposoby hodowli, pożywki, ewentualnie własności oraz użyteczność i zastosowanie w praktyce. W zgłoszeniu musi być przedstawione przemysłowe zastosowanie.

Zastrzeżenia patentowe powinny określać zastrzegany wynalazek przez podanie wszystkich cech technicznych rozwiązania, koniecznych do jego realizacji. W przypadku mikroorganizmów przez opisanie metody wytwarzania lub przez opisanie budowy mikroorganizmu albo określenie nazwy mikroorganizmu i numeru depozytu prawidłowo zdeponowanego w uznanej kolekcji depozytowej.

2.8. Prawa twórców projektów wynalazczych

- Prawo do patentu, prawa ochronnego, prawa z rejestracji.
- Prawo do wymieniania twórcy w opisach patentowych, opisach ochronnych, rejestrach oraz we wszelkich publikacjach związanych z jego projektem wynalazczym.
  - Prawo do wynagrodzenia w przypadku projektu dokonanego w wyniku realizacji obowiązków ze stosunku pracy albo realizacji umowy, albo przekazanego podmiotowi gospodarczemu w trybie art. 21, 22, (w przypadku przeniesienia prawa – zapłata).
  - Wysokość wynagrodzenia (zapłaty) ustalają strony (twórca i podmiot) w drodze umowy cywilnej, w niektórych podmiotach wysokość wynagrodzenia określona jest w zakładowym regulaminie w sprawach wynalazczości. Jeżeli wynagrodzenie okaże się rażąco niskie w stosunku do korzyści osiąganych przez podmiot gospodarczy, twórca może żądać odpowiedniego podwyższenia wynagrodzenia – art. 23.
- Spory o wynagrodzenie oraz autorstwo projektu rozpatrywane są w trybie postępowania cywilnego, na zasadach ogólnych art.284 (żadna osoba fizyczna ani inna osoba prawa nie jest uprawniona do rozstrzygania kwestii autorstwa projektu wynalazczego).
- Preferencje podatkowe:
  - a) odlicza się 50% zapłaty jako koszty uzyskania przychodu w przypadku umowy o przeniesienie prawa do projektu wynalazczego, prawa z patentu, prawa ochronnego, przez pierwszego właściciela.
  - b) w przypadku umowy licencyjnej odlicza się 50% jako koszty uzyskania przychodu od uzyskanej opłaty, w pierwszym roku i od pierwszego licencjobiorcy.

2.9. Znaki towarowe

Znakiem towarowym może być każde oznaczenie, które można przedstawić w sposób graficzny, jeżeli oznaczenie takie nadaje się do odróżnienia w obrocie towarów i/lub usług jednego przedsiębiorstwa od towarów i/lub usług innego przedsiębiorstwa. Znakiem towarowym może być w szczególności wyraz, rysunek, ornament, kompozycja kolorystyczna, forma przestrzenna, w tym forma towaru lub opakowania, a także melodia lub inny sygnał dźwiękowy (art.120).

Znak towarowy jest chroniony dla tych towarów i usług, dla których został zgłoszony. Wykaz towarów i/lub usług, sporządzony zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Towarów, jest nieodłącznym elementem dokumentacji zgłoszeniowej.

Na znaki towarowe Urząd Patentowy RP udziela **prawa ochronnego**. Czas trwania prawa ochronnego na znak towarowy wynosi 10 lat od daty zgłoszenia i prawo to może być przedłużone na wniosek uprawnionego na dalsze kolejne okresy 10-letnie. Znak towarowy musi być używany dla towarów i usług, dla których został zgłoszony. Nieużywanie znaku w sposób ciągły przez 5 lat może stanowić podstawę do wygaśnięcia prawa ochronnego na znak dla tych towarów i usług, dla których nie był używany.

Po uzyskaniu rejestracji można używać oznaczenia ® umieszczonego obok znaku.

Prawo ochronne na znak towarowy jest zbywalne i podlega dziedziczeniu. Przeniesienie prawa ochronnego bez przeniesienia przedsiębiorstwa może nastąpić tylko wtedy, gdy nie zachodzi możliwość wprowadzenia odbiorców w błąd co do pochodzenia towarów, ich jakości lub innych istotnych cech.

Umowa o przeniesienie prawa ochronnego na znak towarowy wymaga, pod rygorem nieważności, zachowania formy pisemnej. Przeniesienie staje się skuteczne wobec osób trzecich z chwilą wpisu do rejestru znaków towarowych w UP RP.

Uprawniony z prawa ochronnego może udzielić innej osobie upoważnienia do używania znaku (udzielić licencji na korzystanie ze znaku towarowego). Umowa licencyjna wymaga formy pisemnej, pod rygorem nieważności.

Urząd Patentowy po upływie 3 miesięcy od daty zgłoszenia, zamieszcza w Biuletynie Urzędu Patentowego informację o zgłoszonych do ochrony znakach towarowych. Od dnia ogłoszenia osoby trzecie mogą zapoznać się ze wskazanym w zgłoszeniu znakiem towarowym oraz wykazem towarów, dla których znak jest zgłoszony. Informacje o zarejestrowanych znakach towarowych oraz wszelkie informacje dotyczące stanu prawnego znaków towarowych (zmiany właścicieli, licencje, przedłużenia ochrony, wygaśnięcie ochrony, unieważnienia rejestracji...) znajdują się w "Wiadomościach Urzędu Patentowego" (miesięcznik). Naruszenie prawa z rejestracji znaku towarowego zagrożone jest odpowiedzialnością cywilną i karną (można żądać zaniechania używania znaku, wydania uzyskanych korzyści, odszkodowania, ogłoszenia oświadczenia – też kosztuje!...)

Wytoczyć proces o naruszenie znaku można **dopiero po uzyskaniu rejestracji**, a wcześniej można listem ostrzegawczym powiadomić o zgłoszeniu i wezwać do zaniechania używania.

2.9.1. Międzynarodowa rejestracja znaków towarowych

Polska należy od marca 1991r. do **Porozumienia Madryckiego o Międzynarodowej Rejestracji Znaków Towarowych i Usługowych**, a od 1995 r. do Protokołu do Porozumienia Madryckiego. Rejestracji międzynarodowej udziela Biuro Międzynarodowe Światowej Organizacji Własności Intelektualnej / OMPI / WIPO z siedzibą w Genewie.

Zgłoszenie wnosi się w języku francuskim lub angielskim, za pośrednictwem krajowego urzędu patentowego, wskazując kraje, dla których wnosi się o udzielenie ochrony. Biuro Międzynarodowe przesyła do urzędów krajowych informację (notyfikację) o zgłoszeniu. Jeżeli urząd krajowy uzna, że zgłoszony znak nie ma zdolności ochronnej w jego kraju, musi powiadomić o tym zgłaszającego w terminie 12 (Porozumienie) lub 18 (Protokół) miesięcy od otrzymania notyfikacji. W przypadku braku odmowy międzynarodowa rejestracja staje się skuteczna na terytorium danego kraju. Znak zgłoszony w trybie międzynarodowym chroniony jest na podstawie ustawodawstwa krajowego, prawo może być unieważnione lub może wygasnąć na podstawie przepisów krajowych, w postępowaniu przed organami krajowymi.

Informacje o rejestracji międzynarodowej znaków towarowych znajdują się w wydawnictwie „Les Marques Internationales”, od 1996 r. „Gazette OMPI des marques internationales” dostępnym w czytelni Urzędu Patentowego RP, a także w bazach, na stronach internetowych WIPO. <http://www.wipo.int/>

Ochrona znaku towarowego udzielona w trybie Porozumienia Madryckiego trwa 20 lat od daty zgłoszenia i może być przedłużona o dalsze okresy 20-letnie.

2.9.2. Znak towarowy Wspólnoty

Ważny jest w krajach Wspólnoty Europejskiej. Rejestracji dokonuje Urząd ds. Harmonizacji Rynku Wewnętrznego w Alicante w Hiszpanii (OHIM). Rozporządzenie Rady (WE) Nr 40/94 z dnia 20 grudnia 1993 w sprawie wspólnotowego znaku towarowego weszło w życie w marcu 1994 r. Na podstawie jednego zgłoszenia uzyskuje się ochronę we wszystkich państwach należących do Unii Europejskiej. Od momentu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, czyli od 1 maja 2004 r., znaki towarowe Wspólnoty zarejestrowane w Alicante są ważne także na terytorium Polski i wszystkich krajów, które wraz z Polską przystąpiły do Unii Europejskiej. Jest to prawo ochronne jednolicie obowiązujące we wszystkich państwach Unii Europejskiej, co oznacza, że unieważnienie lub wygaśnięcie prawa następuje na podstawie przepisów unijnych i unieważnienie lub wygaśnięcie w jakimkolwiek kraju powoduje unieważnienie lub wygaśnięcie we wszystkich państwach Wspólnoty. Informacji o możliwości rejestracji wspólnotowego znaku towarowego oraz bazy dostępne są na stronach OHIM – <http://oami.eu>

2.9.3. Domeny internetowe, a znaki towarowe

Używanie w treści adresu domenowego przez jego posiadacza oznaczenia identycznego z oznaczeniem, które zostało zarejestrowane jako znak towarowy do oznaczania

towarów lub usług stanowi naruszenie prawa z rejestracji, o ile spełnione są warunki określone w art. 19 ustawy o znakach towarowych, to znaczy:

– oznaczenia są identyczne lub podobne, towary lub usługi są tego samego rodzaju, – domena (oznaczenie) jest używana bezprawnie,

– zbyt towarów (usług) następuje na terytorium Polski (na przykład – jest zarejestrowany znak towarowy na rzecz producenta towarów i tego samego rodzaju towary i pod tą samą nazwą (domeną) oferuje inny sprzedawca w sieci Internet – bez zgody uprawnionego z rejestracji znaku towarowego).

2.10. Oznaczenia geograficzne

Oznaczeniami geograficznymi, w rozumieniu ustawy Prawo własności przemysłowej, są oznaczenia **słowne**, przeznaczone do oznaczania towarów, odnoszące się bezpośrednio lub pośrednio do nazwy miejsca, miejscowości, regionu lub kraju (terenu), które identyfikują towar jako pochodzący z tego terenu, jeżeli określona jakość, dobra opinia lub inne cechy towaru są przypisywane przede wszystkim pochodzeniu geograficznemu tego towaru (art.174). Oznaczeniami geograficznymi są nazwy regionalne, oznaczenia pochodzenia.

Zgłoszenia oznaczenia geograficznego może dokonać (art.176):

- Organizacja upoważniona do reprezentowania interesów producentów, działająca na danym terenie.

- Organ administracji rządowej lub samorządu terytorialnego, właściwy ze względu na teren, do którego odnosi się oznaczenie geograficzne.

Uprawnionymi do używania oznaczenia geograficznego są wszyscy producenci z danego terenu, których towary mają cechy wymienione w zgłoszeniu.

Na oznaczenie geograficzne może być udzielone prawo z rejestracji (art. 184). Ochrona oznaczenia geograficznego jest bezterminowa i trwa od dnia dokonania wpisu do rejestru oznaczeń geograficznych w Urzędzie Patentowym. Uprawnieni do oznaczania towarów zarejestrowanym oznaczeniem geograficznym mogą wskazać, że oznaczenie to zostało zarejestrowane poprzez umieszczenie na towarze określenia „Zarejestrowane oznaczenie geograficzne” albo litery „G” wpisanej w okrąg w sąsiedztwie tego oznaczenia (art. 190). Ochrona oznaczenia geograficznego uzyskana w UP RP nie dotyczy produktów rolnych i środków spożywczych.

2.10.1. Oznaczenia geograficzne na produkty rolne i artykuły spożywcze

Ochronę tych oznaczeń od chwili przystąpienia Polski do Unii Europejskiej uzyskuje się w Komisji Europejskiej w Brukseli. Z dniem 17 lutego 2005r. weszła w życie Ustawa z dnia 17 grudnia 2004r. o rejestracji, ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz o produktach tradycyjnych. Zgodnie z tą ustawą do przyjmowania zgłoszeń oznaczeń geograficznych na produkty rolne i artykuły spożywcze został wyznaczony minister właściwy do spraw rynków rolnych.

2.11. Roszczenia dotyczące znaków towarowych i oznaczeń geograficznych

Odpowiedzialność cywilna

Uprawniony, którego prawo ochronne na znak towarowy lub prawo z rejestracji na oznaczenie geograficzne zostało naruszone, może żądać:

- zaniechania naruszenia i usunięcia jego skutków oraz wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści,
- naprawienia szkody na zasadach ogólnych,
- zamieszczenia w prasie stosownego oświadczenia,
- gdy naruszenie jest zawiadomione, zapłaty odpowiedniej kwoty pieniężnej na rzecz organizacji, której celem jest popieranie własności przemysłowej.

Roszczeń z tytułu naruszenia prawa można dochodzić po uzyskaniu prawa ochronnego lub prawa z rejestracji.

Roszczeń cywilnoprawnych dochodzi się w trybie postępowania cywilnego na zasadach ogólnych. Przed wystąpieniem na drogę sądową należy wezwać naruszyciela do zaniechania niedozwolonych działań w wyznaczonym terminie (list ostrzegawczy).

Odpowiedzialność karna

Przestępstwa

Kara grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności grozi temu, kto w celu wprowadzenia do obrotu oznacza towary podrobionym znakiem towarowym lub oznaczone takim znakiem towary wprowadza do obrotu.

Wykroczenia

Kara grzywny grozi temu, kto wprowadza do obrotu towary oznaczone znakiem towarowym z wyróżnikiem (®) wywołującym mylne wrażenie, że przedmioty te korzystają z ochrony.

Ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

2.12. Badania patentowe

Przedsiębiorstwa, jednostki naukowo-badawcze prowadzące działalność badawczo-rozwojową, produkcyjną, usługową, a również i handlową spotykają się z następującymi sytuacjami, nakładającymi na nie obowiązek wykonania badań patentowych:

1. Przed podjęciem prac badawczych, projektowych, modernizacyjnych lub importu wyrobów (technologii) niezbędne jest ustalenie stanu techniki i jej kierunków rozwojowych w dziedzinie techniki dotyczącej prowadzonych prac, (przede wszystkim po to, aby nie powtarzać już wykonanych badań i zaprojektować wyrób na poziomie światowym, konkurencyjnym). W pierwszej kolejności bada się patenty w dziedzinie techniki, której dotyczy praca, przodujących krajów, przodujących firm, patent europejski, zgłoszenia międzynarodowe, a w dalszej kolejności literaturę naukowo-techniczną i firmową. Badanie tego rodzaju nazywa się **badaniem stanu techniki** lub rozeznaniem patentowym.

2. Po zaprojektowaniu nowego wyrobu, zmiany konstrukcyjne wyrobu już produkowanego, nowej technologii lub modernizacji dotychczas stosowanej lub sprecyzowaniu technicznno-handlowym, jakiego rodzaju wyrób zamierzamy importować, wykonuje się **badanie czystości patentowej** wyrobu, technologii. *Badanie czystości patentowej* wyrobu, technologii ma na celu sprawdzenie, czy określone rozwiązanie konstrukcyjne, technologiczne nie narusza w kraju ważnych patentów lub praw ochronnych, praw z rejestracji, a nawet czy nie stanowi zakazanego prawem naśladownictwa (ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji). Jeżeli przewiduje się eksport towaru lub technologii, należy badania wykonać dla każdego kraju przewidzianego eksportu. Badanie czystości patentowej prowadzi się dla całego wyrobu, każdej jego części składowej, nawet najdrobniejszej, chyba że te części, zespoły, podzespoły będą nabywane na oficjalnym rynku krajowym i stanowią rozwiązania innych firm. Nawet jeżeli jedna część wyrobu narusza prawa wyłączne innej firmy, to cały wyrób dotknięty jest brakiem czystości patentowej. Oznacza to, że wyrób ten ma wadę prawną (jest obciążony obcym prawem wyłącznym) i nie nadaje się do obrotu handlowego. Bez sprawdzenia czystości patentowej nie powinna być podjęta decyzja o uruchomieniu produkcji. Badanie to jest skomplikowane i odpowiedzialne, toteż w praktyce powinienej je wykonać odpowiedzialny za wyrób lub technologię twórcę z rzecznikiem patentowym. W toku badania sprawdza się sto procent patentów, praw ochronnych, zgłoszeń patentowych (zgłoszeń wzorów użytkowych) w klasach dotyczących przedmiotu badań, za okres 20 lat wstecz (patenty), 10 lat wstecz prawa ochronne na wzory użytkowe (w zależności od czasu trwania ochrony patentu lub innego prawa wyłącznego). Jeżeli wyrób może być chroniony prawem z rejestracji na wzór przemysłowy, należy sprawdzić także prawa z rejestracji na wzory przemysłowe (25 lat wstecz).

3. **Badanie zdolności patentowej (ochronnej)** ma na celu sprawdzenie czy na tle znanego stanu techniki badane rozwiązanie ma szansę uzyskania patentu, prawa ochronnego, to jest czy ma cechy wynalazku lub wzoru użytkowego, czyli czy jest nowe i nieoczywiste w przypadku wynalazku, a nowe i użyteczne w przypadku wzoru użytkowego. Badanie prowadzi się opierając się na tych samych materiałach jak badanie stanu techniki.

W celu ułatwienia badań patenty, prawa ochronne usystematyzowane są według **Międzynarodowej Klasyfikacji Patentowej**, w której poszczególne dziedziny techniki dzielone są i na coraz mniejsze działki, a według nich oznaczane są i gromadzone opisy patentowe i ochronne. Jest to podział pięciostopniowy, na działy, klasy, podklasy, grupy i podgrupy.

Międzynarodowa Klasyfikacja Patentowa oznaczona symbolem: MKP (I edycja), Int Cl (następne edycje) klasyfikacja ta co 5 lat jest weryfikowana i aktualniana, każda jej nowa edycja nosi kolejny numer np. Int Cl², ...Int Cl⁷, Int Cl⁸

Symbol klasyfikacyjny jest pięciostopniowy: **np. C 12 N 15/09**

C	– dział
C 12	– klasa
C 12 N	– podkласa
C 12 N 15/00	– grupa główna
C 12 N 15/09	– podgrupa

C	– Chemia i metalurgia.....	<i>dział</i>
C12	– Biochemia; Piwo; Spirytualia; Wino; Oczet; Mikrobiologia; Enzymologia; Mutacje lub Inżynieria genetyczna.....	<i>klasa</i>
C 12 N	– Mikroorganizmy lub enzymy; ich mieszaniny.....	<i>podkلاsa</i>
C 12 N 15/00	– Procesy mutacji lub inżynieria genetyczna; DNA lub RNA dotyczące inżynierii genetycznej, wektory, np. plazmidy lub ich wyodrębnianie, otrzymywanie lub oczyszczanie.....	<i>grupa</i>
C 12 N 15/09	– Technologia rekombinacji DNA.....	<i>podgrupa</i>

Uwaga: Chcąc zidentyfikować rozwiązanie należy odnotować wszelkie oznaczenia, nazwy, nazwiska, numery i daty zawarte na etykietach, ulotkach i innych publikacjach. Ułatwia to dotarcie do patentu, prawa ochronnego, znaku towarowego, a za tym do właściciela patentu.

Podstawowe metody badań patentowych:

Metoda przedmiotowa – ma zastosowanie przede wszystkim przy prowadzeniu badań stanu techniki i badań zdolności patentowej rozwiązań. Wymaga ona uściślenia dziedziny techniki, w której będą prowadzone poszukiwania przez sklasyfikowanie przedmiotu badań, ustalenie działu, klasy, podklasy, grupy i podgrupy, do której należy zagadnienie lub do której jest tematycznie najbardziej zbliżone i wyszukać opisy, które najbardziej są zbliżone do badanego rozwiązania.

Metoda podmiotowa – stosowana często w badaniach stanu techniki lub przy ustalaniu kierunków rozwojowych. Ustala się nazwy firm produjących w danej dziedzinie lub nazwiska specjalistów zajmujących się tą dziedziną. Poszukiwania prowadzi się na podstawie wydanych drukiem przez większość urzędów patentowych imienne wykazy właścicieli patentów lub twórców.

Metoda patentów analogów – patenty analogi są to patenty udzielone w różnych krajach na te same rozwiązania techniczne, najczęściej na rzecz tych samych zgłaszających, chociaż to nie jest przesądzone, gdyż zdarzają się cesje praw. Treść patentów analogów jest bardzo zbliżona, różnice wynikają z wymagań ustawodawstw krajowych, które bywają różne. Poszukiwania patentów analogów są bardzo przydatne przy korzystaniu z literatury patentowej w języku nieznanym lub słabo znanym. Ze znalezionej opisu, np. japońskiego wypisuje się na podstawie sporządzanych w języku angielskim skrótów: nazwę zgłaszającego, tytuł, datę i numer zgłoszenia, klasę patentową, po czym poszukuje się tego patentu albo w układzie podmiotowym, albo przedmiotowym w literaturze innych wiodących gospodarczo krajów.

2.13. Informacja patentowa

Podstawową zaletą informacji patentowej jest szybkość przenoszenia informacji do odbiorcy, każdy ma szybko dostęp do usystematyzowanej dokumentacji patentowej, a więc do aktualnego stanu techniki i technologii w poszczególnych dziedzinach. Urzędy patentowe większości krajów, w stosunkowo krótkim czasie – 18 miesięcy od daty pierwzeństwa,

podają zgłoszone do ochrony rozwiązania do wiadomości publicznej.

Informacja patentowa pozwala na:

- zorientowanie się w trendach rozwojowych interesujących dziedzin techniki,
- analizowanie kierunków rozwoju firm konkurencyjnych,
- uniknięcie niepotrzebnych wydatków i czasu na dublowanie prac wykonanych już wcześniej w innych ośrodkach,
- opracowanie własnych rozwiązań na możliwie najnowocześniejszym poziomie,
- uniknięcie kolizji prawnej z ochroną udzieloną na rzecz osób trzecich.

Źródła informacji patentowej

1. *Literatura ogólnotechniczna* – podręczniki techniczne, czasopisma, normy, prospekty i katalogi różnych firm.

2. *Literatura patentowa* – opisy patentowe i ochronne, oficjalne biuletyny Urzędów krajowych i organizacji międzynarodowych, zawierające informacje o zgłoszonych do ochrony wynalazkach, wzorach użytkowych i o udzielonych prawach wyłącznych (patentach na wynalazki, prawach ochronnych na wzory użytkowe, znaki towarowe, prawach z rejestracji na wzory przemysłowe) – w Polsce: **Biuletyn Urzędu Patentowego** (zgłoszenia wynalazków, wzorów użytkowych, znaków towarowych) i **Wiadomości Urzędu Patentowego** (udzielone patenty na wynalazki, prawa ochronne na wzory użytkowe, znaki towarowe, prawa z rejestracji na wzory przemysłowe, topografie układów scalonych, ozn. geograficzne oraz ich aktualny stan prawny). Materiały opracowywane i publikowane przez urzędy patentowe i organizacje międzynarodowe o charakterze informacyjnym, opisy patentowe wynalazków, opisy ochronne wzorów użytkowych, skróty opisów patentowych i ochronnych, oficjalne wykazy prawne chronionych i zgłoszonych do ochrony wynalazków i wzorów użytkowych, oficjalne biuletyny Urzędów krajowych i organizacji międzynarodowych, roczne wykazy opatentowanych wynalazków, Roczne wykazy wzorów użytkowych, na które udzielono ochrony.

3. Inne źródła informacji to przede wszystkim komputerowe *bazy danych*.

Bazy danych Urzędu Patentowego RP

Od stycznia 2004 r. UPRP udostępnia bezpłatnie bazy danych w systemie on-line zawierające:

- informacje o udzielonych w Polsce patentach na wynalazki i prawach ochronnych na wzory użytkowe oraz o opublikowanych zgłoszeniach, na które jeszcze nie udzielono ochrony,
- informacje o chronionych w Polsce znakach towarowych oraz znakach zgłoszonych do ochrony w trybie krajowym i trybie międzynarodowym,
- informacje o zarejestrowanych wzorach przemysłowych,
- informacje o zarejestrowanych topografiiach układów scalonych.

Na stronie internetowej UPRP **nieodpłatnie jest udostępniany Biuletyn Urzędu Patentowego i Wiadomości Urzędu Patentowego** – wszystkie numery od 1999 r.

Znajdują się na niej także linki do większości urzędów patentowych oraz najważniejszych baz danych udostępnianych on-line.

Szczególnie warta polecenia jest udostępniana bezpłatnie baza Europejskiego Urzędu Patentowego – Esp@cnet, zawierająca dokumenty patentowe z całego świata (pełne teksty). Adresy internetowe ważniejszych urzędów patentowych i organizacji międzynarodowych, przez które można dobrać do baz danych:

Urząd Patentowy RP <http://www.uprp.pl/polski>

Niemiecki UP : <http://www.dpma.de>

Europejski UP: <http://www.epo.org>

Urząd Patentowy USA: <http://www.uspto.gov>

Światowa Organizacja Właściwości Intelektualnej WIPO: <http://wipo.org>

Urząd ds. Harmonizacji Rynku Wewnętrznego w Alicante – <http://oami.europa.eu>

W Politechnice Szczecińskiej działa, na podstawie umowy z Urzędem Patentowym RP, Ośrodek Informacji Patentowej, obecnie Multimedialne Centrum Zarządzania Informacją Patentową i Normalizacyjną, który udostępnia nieodpłatnie dokumentację patentową wydawnictwa Urzędu Patentowego RP, literaturę z zakresu właściwości intelektualnej, umożliwia także korzystanie z baz danych na dyskach CD i udostępnianych on-line. W ośrodku można także uzyskać informacje na temat właściwości przemysłowej.

Bazy danych na dyskach optycznych CD-ROM dostępne w Multimedialnym Centrum Zarządzania Informacją Patentową i Normalizacyjną Politechniki Szczecińskiej

1. ESPACE ACCESS – dane bibliograficzne i skróty zgłoszeń EP od 1978 r. i zgłoszeń PCT od 1988 r.
2. ESPACE EP – pełne teksty zgłoszeń EP od 1991 r.
3. ESPACE DE – pełne teksty niemieckich zgłoszeń patentowych, udzielonych patentów – 1991 – 1994 r.
4. ESPACE ACCESS PRECESS – dane bibliograficzne krajów Europy Wschodniej i Środkowej (Bułgaria, Rumunia, Węgry, Litwa, Łotwa, Polska, Czechy, Słowacja)
5. ESPACE PRECES – pełne teksty patentów Europy Wschodniej i Środkowej jak wyżej od 1992 r.
6. CAPS – dane bibliograficzne amerykańskich patentów od 1993 do 1995 r.
7. DEPAEROM ACT – pełne teksty niemieckich patentów od 1995 r.
8. DEPAROM U – pełne teksty niemieckich wzorów użytkowych od 1995 r.
9. PATOS – dane bibliograficzne dokumentacji niemieckiej ze skrótem od 1991 r.

Uwaga: Pamiętać należy, że bazy danych nie są oficjalnymi źródłami informacji, pełnią rolę pomocniczą.

3. OCHRONA NOWYCH ODMIAN ROŚLIN

3.1. Konwencja o ochronie nowych odmian roślin z 1961 r.

(UPOV Union pour la Protection des Obtentions Vegetales)

Zasady

1. Ochrona prawa obejmuje odmiany – zbiorowość roślin w obrębie jednej jednostki systematycznej (taksonu) najbliższego znanego stopnia, która nadaje się do uprawy.

2. Ochrony udziela się na odmianę odrębna /O/, wyrównaną /W/ i trwałą /T/ po jej przebadaniu przez upoważniony organ.

3. Odmiana musi być nowa, co oznacza, że przed dniem zgłoszenia do ochrony, materiał rozmnożeniowy nie był wprowadzony do obrotu handlowego.

4. Ochrona prawa udzielona jest osobie, która otrzymała nową odmianę, niezależnie czy ją odkryła, czy wytworzyła w sposób naturalny, czy w sposób sztuczny, z tym że hodowca zobowiązany jest do prowadzenia hodowli zachowawczej mającej na celu utrzymanie charakterystycznych cech i właściwości odmiany. Jeżeli urząd udzielający ochrony stwierdzi, że hodowca po uzyskaniu ochrony nie dysponuje materiałem rozmnożeniowym pozwalającym otrzymać odmianę o cechach deklarowanych przy zgłoszeniu jej do ochrony, prawo wyłącznie zostaje uchycone.

5. Ochrona jest ograniczona w czasie – minimalny czas 15 lat od dnia udzielenia ochrony; dla winorośli i drzew – 18 lat. Kraje mogą ustalić dłuższe okresy ochrony.

6. Każde państwo ma pełną swobodę wyboru instrumentów prawnych ochrony, zawsze jednak udzielona ochrona musi zapewnić hodowcy nowej odmiany wyłącznie prawo do handlowego obrotu materiałem rozmnożeniowym.

7. Zasada wzajemności – osoby fizyczne i prawne państw członkowskich korzystają w dziedzinie przyznawania i ochrony prawa hodowcy w innych państwach członkowskich z takich samych praw, jakie przysługują ich własnym obywatelom.

8. Zasada pierwszeństwa – hodowca, który zgodnie z przepisami złożył wniosek o ochronę w jednym z państw członkowskich, korzysta w okresie 12 miesięcy w innych państwach członkowskich z prawa pierwszeństwa.

9. Każda nowa odmiana powinna otrzymać nazwę mającą charakter nazwy rodzajowej i pozwalającą zidentyfikować odmianę. Nazwa nie może wprowadzać w błąd co do właściwości odmiany ani tożsamości hodowcy i powinna się różnić od innych nazw tego samego gatunku botanicznego. Nazwa jest chroniona nawet po wygaśnięciu ochrony odmiany.

10. Poza Konwencją pozostaje ochrona nasion.

3.2. Ochrona wspólnotowa

- Rozporządzenie Rady Unii Europejskiej z dnia nr 2100/94 z dnia 27 lipca 1994 r. w sprawie wspólnotowego systemu ochrony odmian roślin (DzU WE L 227 z 1.09.1994 r., z późniejszymi zmianami).

- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 930/2000 z dnia 4 maja 2000 r. ustanawiające reguły wykonawcze co do odpowiedniego nazewnictwa odmian gatunków roślin rolniczych i warzywnych (DzU WE L 108 z 5.05.2000r. z późniejszymi zmianami).

Unia Europejska wprowadziła na swoim terytorium system ochrony odmian roślin wywołujący jednolity skutek na całym obszarze Wspólnoty. Wspólnotowe prawa do odmian roślin udzielane jest przez Wspólnotowy Urząd Ochrony Odmian Roślin, na podstawie rozporządzenia. Wspólnotowy system ochrony odmian roślin współistnieje z systemami krajowymi, pozostając bez uszczerbku dla praw Państw Członkowskich do przyznawania krajowych praw własności do odmian roślin, jednakże odmiana będąca przedmiotem wspólnotowego prawa do ochrony odmian roślin nie może być przedmiotem krajowego prawa do ochrony odmian roślin lub jakiegokolwiek patentu na tę odmianę. Prawa przyznane sprzecznie z przepisami pierwszego zdania nie wywierają skutku prawnego.

Wspólnotowe prawo przyznaje się odmianom, które są:

- odrębne,
- wyrównane,
- trwałe,
- nowe.

Wspólnotowe prawo trwa 25 lat, a dla winorośli i gatunków drzew 30 lat.

3.3. Ustawodawstwo polskie

3.3.1. Ustawa z dnia 26 czerwca 2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin
(DzU nr 137 z 2003 r. poz. 1300, zm. DzU nr 126 z 2006 r. poz. 877,
zm. DzU nr 99 z 2007 r. poz. 662)

Ustawa reguluje:

- tryb oraz sposób przyznawania i pozbawiania prawa do ochrony wyhodowanej albo odkrytej i wyprowadzonej przez hodowcę odmiany, a także zarobkowego korzystania z niej,
- zakres tego prawa wyłącznego.

Hodowca może ubiegać się o przyznanie prawa do ochrony wyhodowanej albo odkrytej i wyprowadzonej przez niego odmiany, a także zarobkowego korzystania z niej, zwanego „wyłącznym prawem”, jeżeli odmiana jest odrębna, wyrównana i trwała oraz nowa, a jej nazwa odpowiada wymaganiom zawartym w ustawie (art. 4).

Odmiana rośliny – jest to zbiorowość roślin lub ich części, jeżeli części te są zdolne dotworzenia całej rośliny, w obrębie botanicznej jednostki systematycznej najniższego znanego stopnia, którą można określić na podstawie przejawianych właściwości wynikających z określonego genotypu lub kombinacji genotypów; różniącą się od innej zbiorowości co najmniej jedną przejawianą właściwością; która nie zmienia się po rozmnożeniu albo na końcu właściwego jej cyklu rozmnożeń lub krzyżowań (art. 2 pkt 1).

Odmiana odrębna – taka, która w dniu złożenia wniosku o wpis do krajowego rejestru różni się w sposób wyraźny co najmniej jedną właściwością od innej odmiany wpisanej do rejestru w państwie członkowskim lub wpisanej do katalogów odmian albo listy odmian w państwie członkowskim.

Odmiana wyrównana – taka, która jest wystarczająco jednolita pod względem właściwości branych pod uwagę w badaniach odrębności, jak również innych właściwości użytych do opisu tej odmiany.

Odmiana trwała – taka, której charakterystyczne właściwości uwzględnione przy badaniach jej odrębności, jak również inne właściwości użyte do opisu tej odmiany nie zmieniają się po jej rozmnożeniu.

Odmiana nowa – taka, której przed dniem złożenia wniosku o przyznanie wyłącznego prawa hodowca nie sprzedał albo w inny sposób nie udostępnił do wykorzystania, w celach handlowych, materiału siewnego lub materiału ze zbioru albo nie wyraził na to pisemnej zgody:

– na terytorium Polski – przez okres dłuższy niż jeden rok,

– w pozostałych państwach : w przypadku drzew i winorośli – przez okres dłuższy niż sześć lat; w przypadku pozostałych odmian – przez okres dłuższy niż cztery lata licząc od dnia złożenia wniosku o przyznanie wyłącznego prawa.

Wyłącznego prawa udziela Centralny Ośrodek Badania Odmiń Roślin w Słupi Wielkiej (COBORU) – tel. (+48 61) 285 23 41 47, faks (+48 61) 285 35 58 www.coboru.pl

Wyłączone prawo obejmuje:

- wytwarzanie lub rozmnażanie,
- przygotowanie do rozmnażania,
- oferowanie do sprzedaży,
- sprzedaż lub inne formy zbywania,
- eksport,
- import,
- przechowywanie,

Wyłączone prawo obejmuje także:

- materiał ze zbioru oraz produkty wytworzone bezpośrednio z tego materiału,
- materiał siewny roślin ozdobnych i sadowniczych, jeżeli jest on ponownie używany w celach zarobkowych jako materiał rozmnożeniowy, albo kwiat cięty, albo materiał siewny drzew, krzewów, bylin,

- odmiany pochodne, odkryte lub wytworzane z chronionej macierzystej odmiany, które nie różnią się wyraźnie od odmiany chronionej.

Wyłączone prawo obowiązuje od dnia wydania decyzji o jego przyznaniu i trwa:

- 30 lat – w przypadku winorośli, drzew oraz ziemniaka,
- 25 lat – w przypadku pozostałych odmian.

Wyłączone prawo wygasa, jeżeli materiał siewny, materiał ze zbioru, produkty bezpośrednio wytworzone z materiału siewnego, odmiany pochodne, odkryte lub wytworzone z chronionej odmiany macierzystej – zostaną przez hodowcę lub za jego pisemną zgodą sprzedane lub zbyte w inny sposób.

Wyłączone prawo nie wygasa, jeżeli nabywca materiału siewnego użyje go do ponownego rozmnożenia; wyeksportuje go do państwa, które nie zapewnia ochrony wyłącznego prawa do odmiany danego gatunku roślin, chyba, że materiał ze zbioru będzie wykorzystany do celów konsumpcyjnych w tym państwie.

Dyrektor COBORU, w drodze decyzji, pozbawia hodowcę wyłącznego prawa:

- na jego wniosek;
- jeżeli odmiana nie spełnia wymagań dotyczących wyrównania i trwałości;

– jeżeli hodowca nie zachowuje odmiany, zalega ponad 6 miesięcy z uiszczeniem opłat, uniemożliwia przeprowadzenie kontroli zachowania odmiany i sprawdzenia dokumentacji zachowania odmiany, nie udziela informacji i wyjaśnień niezbędnych do przeprowadzenia badań OWT, nie dostarczył bezpłatnie materiału siewnego w dostatecznej ilości do przeprowadzenia badań OWT, nie nadał nowej odmianie nazwy, w przypadku kiedy nazwa odmiany wpisanej do księgi prawa wyłącznego nie spełnia wymagań wymienionych w ustawie.

Nazwa odmiany – jest chroniona od dnia przyznania wyłącznego prawa, a w przypadku skreślenia jej z księgi ochrony – dopóki materiał siewny znajduje się w obrocie.

Nazwa nie może być podobna lub taka sama jak nazwa odmian występujących na terytorium państw członkowskich, stowarzyszonych lub trzecich. Nie może budzić powszechnego sprzeciwu, wprowadzać w błąd co do hodowcy, jej właściwości lub wartości użytkowych. Nie może naruszać praw osób trzecich, być tożsama lub podobna do określeń używanych powszechnie w obrocie. Nie może zawierać wyrazów „odmiana” lub „odmiana mieszańcowa”, składać się z samych cyfr lub zaczynać się od cyfry.

Hodowca mający wyłączne prawo może udzielić innej osobie licencji do korzystania z wyłącznego prawa. Umowa wymaga zachowania formy pisemnej.

3.3.2 Ustawa z dnia 26 czerwca 2003 r. o nasiennictwie (tekst jednolity DzU nr 41 z 2007 r. poz.271)

Ustawa ta nie stanowi źródła praw własności intelektualnej, gdyż nie konstytuuje żadnych praw wyłącznych. Ma jednak istotne znaczenie w obrocie materiałem siewnym, odmianami i gatunkami roślin użytkowych.

Ustawa reguluje sprawy:

- rejestracji odmian gatunków roślin uprawnych oraz gatunków roślin uprawnych,
- wytwarzania i oceny materiału siewnego, w tym materiału rozmnożeniowego i nasadzeniowego, a także materiału szkółkarskiego, odmian gatunków roślin uprawnych, o których mowa w pkt. 1, oraz gatunków i odmian roślin użytkowanych jako rośliny ozdobne,
  - obrotu i kontroli materiału siewnego odmian gatunków roślin uprawnych oraz gatunków i odmian roślin użytkowanych jako rośliny ozdobne,
  - wytwarzania, oceny oraz obrotu i kontroli materiału siewnego odmian gatunków roślin rolniczych objętych systemami oceny określonej przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), nieprzeznaczonych do obrotu na obszarze Unii Europejskiej.

Przepisy ustawy nie dotyczą:

- materiału siewnego roślin uprawnych, przeznaczonego do krajów nie będących członkami Unii Europejskiej,
- leśnego materiału rozmnożeniowego.

Krajowy rejestr – rejestr odmian prowadzony przez Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych prowadzony dla gatunków określonych w załączniku do ustawy, z wyjątkiem odmian użytkowanych w celach ozdobnych.

Wpisuje się odmianę, jeśli jest: odrębna, wyrównana, trwała i jeżeli:

- ma zadowalającą wartość odżywczą
- hodowca nadał odmianie nazwę zgodną z wymaganiami zawartymi w ustawie
- hodowca zachowuje odmianę i posiada jej materiał siewny w ilości wystarczającej

do prowadzenia badań tej odmiany.

Wpisu do krajowego rejestru dokonuje się na okres:

- 25 lat – dla drzew i winorośli
- 20 lat – dla krzewów i bylin
- 10 lat – dla odmian pozostałych gatunków

(istnieje możliwość przedłużenia okresu wpisu na wniosek hodowcy o odpowiednio 25, 20, i 10 lat, jeżeli odmiana spełnia wymagania dotyczące odrębności, wyrównania i trwałości, jest uprawiana i ma znaczenie gospodarcze).

4. ZWALCZANIE NIEUCZCIWEJ KONKURENCJI

Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji – tekst jednolity

DzU nr 153/03 poz.1503 z późniejszymi zmianami

Definicja – art. 3 ustawy stanowi:

1. „Czynem nieuczciwej konkurencji jest działanie sprzeczne z prawem lub dobrymi obyczajami, jeżeli zagraża lub narusza interes innego przedsiębiorcy lub klienta (klauzula generalna).

2. Czynami nieuczciwej konkurencji są w szczególności: wprowadzające w błąd oznaczenie przedsiębiorstwa, fałszywe lub oszuкаńcze oznaczenie pochodzenia geograficznego towarów albo usług, wprowadzające w błąd oznaczenie towarów lub usług, naruszenie tajemnicy przedsiębiorstwa, nakłanianie do rozwiązania lub niewykonania umowy, naśladowictwo produktów, pomawianie lub nieuczciwe zachwalanie, utrudnianie dostępu do rynku, przekupstwo osoby pełniącej funkcję publiczną, a także nieuczciwa lub zakazana reklama oraz organizowanie systemu sprzedaży lawinowej”.

W kolejnych artykułach ustawa definiuje czyny nieuczciwej konkurencji wymienione w ust.2 art.3. Są to:

1. Ochrona nazwy przedsiębiorstwa (firmy), godła i oznaczeń art.5 i art.10 (ochrona oznaczeń używanych, nawet gdy nie są zarejestrowane w Urzędzie Patentowym).

2. Tajemnica przedsiębiorstwa, przez którą rozumie się nieujawnione do wiadomości publicznej informacje techniczne, technologiczne, organizacyjne przedsiębiorstwa lub inne informacje mające wartość gospodarczą, co do których przedsiębiorca podjął niezbędne działania w celu zachowania ich poufności (art. 11.4) – (nazywane w praktyce know-how i udostępniane odpłatnie, na podstawie umów licencyjnych). Ustawa zabrania przekazania, ujawnienia lub wykorzystania cudzych informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa pracownikowi przedsiębiorstwa – przez okres trzech lat od ustania stosunku pracy, chyba że umowa stanowi inaczej.

3. Kopiowanie *zewnętrznej postaci produktu*, jeżeli może wprowadzić klientów w błąd co do tożsamości producenta lub produktu art. 13 (w literaturze fachowej nazywane "niewolniczym naśladowictwem").

4. Rozpowszechnianie nieprawdziwych lub wprowadzających w błąd wiadomości o swoim lub innym przedsiębiorcy albo przedsiębiorstwie w celu przysporzenia korzyści lub wyrządzenia szkody – art. 14 (w tym posługiwanie się nieprawdziwymi atestami, nierzetelnymi wynikami badań, nieprzysługującymi lub nieścisłymi tytułami).

5. Utrudnianie dostępu do rynku, przekupstwo osoby pełniącej funkcję publiczną (postępowanie w sprawach odpowiedzialności osób prawnych prowadzi Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów).

6. Sprzedaż lawinowa, sklepy dyskontowe – art. 17 a, b, c, d.

Sankcje cywilne i karne (pozbawienie wolności do 2 lat za naruszenie tajemnicy, za bezprawne kopowanie wyrobów).

5. PRAWO AUTORSKIE I PRAWA POKREWNE

Ustawa z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych
(tekst jednolity DzU nr 80 z 2000 r. poz. 904 z późniejszymi zmianami)

5.1 Prawo autorskie

5.1.1. Definicja utworu

Przedmiotem prawa autorskiego jest **kały przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci**, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór) (art.1.1).

- Ochroną może być objęty wyłącznie sposób wyrażenia; nie są objęte ochroną odkrycia, idee, procedury, metody i zasady działania oraz koncepcje matematyczne. (Przykładowe wyliczenie utworów : utwory literackie, publicystyczne, naukowe, kartograficzne, programy komputerowe, plastyczne, fotograficzne, lutowicze, wzornictwa przemysłowego, architektoniczne, urbanistyczne, muzyczne, sceniczne, audiowizualne. Najczęściej występujące utwory w działalności technicznej: prace badawcze publikowane i niepublikowane, opinie, eksperzy, dokumentacja techniczna na każdym etapie opracowania, szkice, plany, opisy projektów wynalazczych, instrukcje, tabele, wykresy, ilustracje, prezentacje wyników prac badawczych, dorobku naukowego, wykłady, referaty....).

- Utwór jest przedmiotem prawa autorskiego od chwili ustalenia, chociażby miał postać nieukończoną (ustalenie utworu oznacza stworzenie możliwości zapoznania się z utworem chociażby jednemu odbiorcy poza jego autorem).

- Ochrona przysługuje twórcy niezależnie od spełnienia jakichkolwiek formalności (nie potrzeba nigdzie rejestrować).

5.1.2. Objaśnienie niektórych pojęć używanych w ustawie

- **Utworem opublikowanym** jest utwór, który za zezwoleniem twórcy został zwielokrotniony i którego egzemplarze zostały udostępnione publicznie;
- **utworem rozpowszechnionym** jest utwór, który za zezwoleniem twórcy został w jakikolwiek sposób udostępniony publicznie.
- **Nadaniem utworu** jest jego rozpowszechnianie drogą emisji radiowej lub telewizyjnej, prowadzonej w sposób bezprzewodowy (naziemny lub satelitarny) lub w sposób przewodowy.
- **Reemitowaniem utworu** jest jego rozpowszechnianie przez inny podmiot niż pierwotnie nadający, drogą przejmowania w całości i bez zmian programu organizacji radiowej lub telewizyjnej oraz równoczesnego i integralnego przekazywania tego programu do powszechnego odbioru.
- **Wprowadzeniem utworu** do obrotu jest publiczne udostępnienie jego oryginału albo egzemplarzy drogą przeniesienia ich własności dokonanego przez uprawnionego lub za jego zgodą.
- **Najmem egzemplarzy utworu** jest ich przekazanie do ograniczonego czasowo korzystania w celu bezpośredniego lub pośredniego uzyskania korzyści majątkowej.
- **Użyczeniem egzemplarzy utworu** jest ich przekazanie do ograniczonego czasowo korzystania, niemające na celu bezpośredniego lub pośredniego uzyskania korzyści majątkowej.
- **Odtworzeniem utworu** jest jego udostępnienie bądź za pomocą nośników dźwięku, obrazu lub dźwięku i obrazu, na których utwór został zapisany, bądź za pomocą urządzeń służących do odbioru programu radiowego lub telewizyjnego, w którym utwór jest nadawany.

5.1.3. Podmiot prawa – Twórca (współtwórcy)

Domniemywa się, że twórcą (współtwórcą) jest osoba, której nazwisko w tym charakterze uwidoczniono na egzemplarzach utworu, lub której autorstwo podano do publicznej wiadomości w jakikolwiek inny sposób w związku z rozpowszechnieniem utworu.

Prawo autorskie przysługuje **twórcy** (współtwórcom wspólnie), o ile ustawa nie stanowi inaczej. Wyjątki od tej ogólnej zasady stanowią uregulowania zawarte w następujących artykułach:

Art. 11 – Utwór zbiorowy – Autorskie prawa majątkowe do utworu zbiorowego przysługują producentowi lub wydawcy, a do poszczególnych części, mających samodzielne znaczenie – ich twórcom.

Art. 12 – Utwór pracowniczy – Autorskie prawa majątkowe do utworu powstałego w wyniku wykonywania obowiązków wynikających ze stosunku pracy przysługują pracodawcy z chwilą przyjęcia utworu w granicach wynikających z celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron, o ile ustawa lub umowa o pracę nie stanowią inaczej.

Art. 14. – Naukowy utwór pracowniczy – instytucji naukowej przysługuje tylko pierwszeństwo opublikowania utworu naukowego pracownika, który stworzył ten utwór w

wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy. Twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia. Pierwszeństwo to wygasza, jeżeli w ciągu 6 miesięcy od dostarczenia utworu nie zawarto z twórcą umowy o wydanie utworu, albo jeżeli w ciągu 2 lat od jego przyjęcia utwór nie został opublikowany. Instytucja naukowa może, bez dodatkowego wynagrodzenia, korzystać na własne potrzeby z utworu oraz z materiału naukowego zawartego w utworze. Korzystanie to polega na udostępnianiu własnym pracownikom, dla celów badawczych, dydaktycznych, a także udostępnianiu go osobom trzecim w przypadkach i w zakresie, które ustalono w umowie z twórcą, gdy to wynika z przeznaczenia utworu.

Art. 15a – Praca dyplomowa – uczelni w rozumieniu przepisów o szkolnictwie wyższym przysługuje pierwszeństwo w opublikowaniu pracy dyplomowej studenta. Jeżeli uczelnia nie opublikowała pracy dyplomowej w ciągu 6 miesięcy od jej obrony, student, który ją przygotował, może ją opublikować, chyba że praca dyplomowa jest częścią utworu zbiorowego.

Art. 74 ust.4 – Program komputerowy – prawa majątkowe do programu komputerowego stworzonego przez pracownika w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy przysługują pracodawcy, o ile umowa nie stanowi inaczej.

5.1.4. Rodzaje praw autorskich

Autorskie prawa osobiste

Istotą autorskich praw osobistych jest **nieograniczona w czasie i niepodlegająca zrzeczeniu** lub zbyciu więz twórcy z utworem, a w szczególności prawo do:

1. autorstwa utworu,
2. oznaczania utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępniania go anonimowo,
3. nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania,
4. decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności,
5. nadzoru nad sposobem korzystania z utworu

Autorskie prawa majątkowe

Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, twórcy przysługuje wyłączne prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu.

Jeżeli ustawa lub umowa o pracę nie stanowią inaczej, pracodawca, którego pracownik stworzył utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy, nabywa z chwilą przyjęcia utworu autorskie prawa majątkowe w granicach wynikających z celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron. (art. 12) (uwaga: autorskie prawo majątkowe do utworu wykonanego na umowę, np. zlecenia, o dzieło, przysługuje twórcy, o ile w umowie nie zawarto klauzuli o przeniesieniu prawa na zamawiającego – patrz. art. 52).

Autorskie prawa majątkowe gasną z upływem **70 lat**:

- 1) od śmierci twórcy, a do utworów współautorskich – od śmierci współtwórcy, który przeżył pozostałych,
- 2) jeżeli twórcy nie jest znany – od pierwszego rozpowszechnienia utworu,

3) gdy autorskie prawa majątkowe przysługują z mocy ustawy osobie innej niż twórcą – od daty rozpowszechnienia, a jeżeli nie był rozpowszechniony od daty jego ustalenia,

4) w odniesieniu do utworu audiowizualnego – od śmierci najpóźniej zmarłej z wymienionych osób: głównego reżysera, autora scenariusza, operatora obrazu, autora dialogów, kompozytora muzyki skomponowanej do tego utworu.

5.1.5. Dozwolony użytk chronionych utworów

Dozwolony użytk osobisty

Bez zezwolenia twórcy wolno korzystać nieodpłatnie z już **rozpowiadionego** (udostępnionego publicznie za zgodą twórcy) utworu w zakresie własnego użytku osobistego. Osobisty użytk obejmuje korzystanie z pojedynczych egzemplarzy utworów przez krąg osób znajomych, powinowatych i osób pozostających w stosunku towarzyskim. Przepis ten nie upoważnia do budowania według cudzego utworu architektonicznego i arch.-urbanistycznego. **Przepisu tego nie stosuje się do programów komputerowych.**

Dozwolony użytk publiczny

Wolno rozpowszechniać w celach informacyjnych w prasie, radiu i telewizji :

1. już rozpowszechnione

- a) sprawozdania o aktualnych wydarzeniach,
- b) aktualne artykuły na tematy polityczne, gospodarcze lub religijne, chyba że zostało wyraźnie zastrzeżone, że ich dalsze rozpowszechnianie jest zabronione,
- c) aktualne wypowiedzi i fotografie reporterskie,

(twórcom utworów wymienionych w pkt. b i c należy zapłacić wynagrodzenie),

2. krótkie wyciągi ze sprawozdań i artykułów wg pkt. 1a i b,

3. przeglądy publikacji i utworów rozpowszechnionych,

4. mowy wygłoszone na publicznych zebraniach i rozprawach (ale nie dotyczy to zbioru mów jednej osoby),

5. krótkie streszczenia rozpowszechnionych utworów.

Instytucje naukowe i oświatowe mogą w celach dydaktycznych lub prowadzenia własnych badań, korzystać z rozpowszechnionych utworów w oryginale lub tłumaczeniu oraz sporządzać w tym celu egzemplarze fragmentów rozpowszechnionego utworu.

Prawo cytatu

Wolno nieodpłatnie przytaczać w utworach stanowiących samoistną całość urywki rozpowszechnionych utworów lub drobne utwory w całości w zakresie uzasadnionym wyjaśnieniem, analizą krytyczną, nauczaniem lub prawami gatunku twórczości. Prawo to nie dotyczy zdjęć, tabelek, ilustracji, które mogą być wykorzystane wyłącznie za zgodą twórcy i odpłatnie.

Wolno nieodpłatnie wykonywać publicznie opublikowane utwory literackie, muzyczne i słowno-muzyczne, jeżeli nie łączy się z tym osiąganie korzyści majątkowych. Dotyczy to w szczególności okazjonalnego wykonania na żywo związanego ze sprawowaniem kultu religijnego, uroczystościami państwowymi, szkolnymi, obchodami i imprezami powszechnie

dostępymi (z wyłączeniem imprez reklamowych, promocyjnych i wyborczych).

Zasady, które należy mieć na uwadze przy korzystaniu z dozwolonego użytku:

- można korzystać na podstawie tego przywileju tylko w wymienionych w ustawie przypadkach – zawsze trzeba podawać twórcę i źródło, z którego korzystamy,
- korzystanie nie może godzić w słusze interesy twórcy, ani naruszać normalnego korzystania z utworu.

5.1.6. Przejście autorskich praw majątkowych

Przejście autorskich praw majątkowych następuje :

- w drodze dziedziczenia lub na podstawie umowy (cesja prawa),
- z mocy ustawy.

Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, przeniesienie własności egzemplarza utworu nie powoduje przejścia autorskich praw majątkowych do utworu.

Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, przejście autorskich praw majątkowych nie powoduje przeniesienia własności egzemplarza utworu.

Uwaga: należy zwracać uwagę, aby w umowach obydwie kwestie zostały uregulowane.

Umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych wymaga formy pisemnej pod rygorem nieważności.

Umowa licencyjna

Jest to umowa, w której licencjodawca upoważnia licencjobiorcę do korzystania z utworu. Autorskie prawa majątkowe pozostają przy licencjodawcy. Licencja wyłączna, w której licencjodawca upoważnia do korzystania z utworu tylko jednego licencjobiorcę, wymaga zachowania formy pisemnej, pod rygorem nieważności.

Umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych lub umowa licencyjna dotyczy pól eksploatacji wyraźnie w niej wskazanych. Jeden utwór może być przedmiotem wielu umów na różnych polach eksploatacji.

Odrębne pola eksploataacji stanowią w szczególności

1) w zakresie utrwalenia i zwielokrotniania utworu – wytwarzanie określoną techniką egzemplarzy utworu, w tym techniką drukarską, reprograficzną, zapisu magnetycznego oraz techniką cyfrową,

2) w zakresie obrotu oryginałem albo egzemplarzami, na których utwór utrwalono – wprowadzanie do obrotu, użyczenie lub najem oryginału albo egzemplarzy,

3) w zakresie rozpowszechniania utworu w sposób inny niż określony w pkt 2 – publiczne wykonanie, wystawienie, wyświetlenie, odtworzenie oraz nadanie i reemitowanie, a także publiczne udostępnienie utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym.

5.1.7. Wynagrodzenie twórcy

Jeżeli z umowy nie wynika, że przeniesienie autorskich praw majątkowych lub udzielenie licencji nastąpiło nieodpłatnie, twórca przysługuje prawo do wynagrodzenia.

Jeżeli w umowie nie określono wysokości wynagrodzenia autorskiego, wysokość wynagrodzenia określa się z uwzględnieniem zakresu udzielonego prawa oraz korzyści wynikających z korzystania z utworu.

W razie rażącej dysproporcji między wynagrodzeniem twórcy a korzyściami nabywcy autorskich praw majątkowych lub licencjobiorcy, twórca może żądać stosownego podwyższenia wynagrodzenia przez sąd (art.44).

Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, twórca przysługuje odrębne wynagrodzenie za korzystanie z utworu na każdym odrębnym polu eksploatacji (art.45).

5.1.8. Ochrona programów komputerowych

Art. 74. 1 Programy komputerowe podlegają ochronie jak utwory literackie, o ile przepisy rozdziału 7 ustawy nie stanowią inaczej.

2. Ochrona przyznana programowi komputerowemu obejmuje wszystkie formy jego wyrażenia. Idee i zasady, będące podstawą jakiegokolwiek elementu programu komputerowego, w tym łączy, nie podlegają ochronie.

3. Prawa majątkowe do programu komputerowego stworzonego przez pracownika w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy przysługują pracodawcy, o ile umowa nie stanowi inaczej. Prawa autorskie majątkowe do programów wykonanych na umowę zlecenia lub umowę o dzieło przysługują autorowi, chyba że w umowie ustalono inaczej.

4. Autorskie prawa majątkowe do programu komputerowego obejmują prawo do:

1) trwałego lub czasowego zwielenia programu komputerowego w całości lub w części jakimkolwiek środkami i w jakiejkolwiek formie; w zakresie, w którym dla wprowadzenia, wyświetlania, stosowania, przekazywania i przechowywania programu komputerowego niezbędne jest jego zwielenie, czynności te wymagają zgody uprawnionego.

2) tłumaczenia, przystosowania, zmiany układu lub jakichkolwiek innych zmian w programie komputerowym z zachowaniem praw osoby, która tych zmian dokonała,

3) rozpowszechniania, w tym najmu, programu komputerowego lub jego kopii. (Wyczerpanie prawa do rozpowszechniania następuje wraz z pierwszą sprzedażą przez uprawnionego lub za jego zgodą egzemplarza, na którym program został utrwalony, ale nie wyklucza to prawa do kontroli dalszego najmu lub dzierżawy programu komputerowego lub jego egzemplarza)

Art.75.1 Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, czynności wymienione w pkt. art. 74 ust. 4 pkt. 1 i 2 nie wymagają zgody uprawnionego, jeżeli są niezbędne do korzystania z programu komputerowego zgodnie z jego przeznaczeniem w tym do poprawiania błędów przez osobę, która legalnie weszła w jego posiadanie.

2. Nie wymaga zezwolenia uprawnionego:

1) sporządzenie kopii zapasowej, jeżeli jest to niezbędne do korzystania z programu.

Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, kopia ta nie może być używana równocześnie z programem komputerowym,

2) obserwowanie, badanie i testowanie funkcjonowania programu komputerowego w celu poznania jego idei i zasad przez osobę uprawnioną na podstawie umowy do korzystania z egzemplarza programu komputerowego, jeżeli będąc do tych czynności upoważniona dokonuje ona tego w trakcie wprowadzania, wyświetlania, stosowania, przekazywania lub przechowywania programu komputerowego,

3) zwielokrotnianie kodu lub tłumaczenie jego formy w rozumieniu art. 74 ust. 4 pkt 1 i 2, jeżeli jest to niezbędne do uzyskania informacji koniecznych do osiągnięcia współdziałania niezależnie stworzonego programu komputerowego z innymi programami komputerowymi, o ile zostaną spełnione następujące warunki:

a) czynności te dokonywane są przez licencjobiorcę lub inną osobę uprawnioną do korzystania z egzemplarza programu komputerowego bądź przez inną osobę działającą na ich rzecz,

b) informacje niezbędne do osiągnięcia współdziałania nie były uprzednio łatwo dostępne dla osób wymienionych w pkt. a,

c) czynności te odnoszą się do tych części oryginalnego programu komputerowego, które są niezbędne do osiągnięcia współdziałania.

3. Informacje, o których mowa w ust. 2 pkt. 3, nie mogą być:

1) wykorzystane do innych celów niż osiągnięcie współdziałania niezależnie stworzonego programu komputerowego,

2) przekazane innym osobom, chyba że jest to niezbędne do osiągnięcia współdziałania niezależnie stworzonego programu komputerowego,

3) wykorzystane do rozwijania, wytwarzania lub wprowadzania do obrotu programu komputerowego o istotnie podobnej formie wyrażenia lub do innych czynności naruszających prawa autorskie.

Art. 77. Uprawniony może domagać się od użytkownika programu komputerowego zniszczenia posiadanych przez niego środków technicznych (w tym programów komputerowych), których jedynym przeznaczeniem jest ułatwianie niedozwolonego usuwania lub obchodzenia technicznych zabezpieczeń programu.

5.1.9. Naruszenia praw autorskich

Naruszenia autorskich praw osobistych

Twórca, którego autorskie prawa osobiste zostały zagrożone cudzym działaniem może żądać zaniechania tego działania. W razie dokonanego naruszenia może żądać, aby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności przez złożenie publicznego oświadczenia o odpowiedniej treści i formie. Jeżeli naruszenie było zawinione, sąd może przyznać twórcy odpowiednią sumę pieniężną tytułem zadośćuczynienia lub – na żądanie twórcy – zobowiązać sprawcę, aby uiścił odpowiednią sumę na wskazany cel społeczny.

Po śmierci twórcy z powództwem o ochronę autorskich praw osobistych zmarłego może wystąpić małżonek (a w przypadku jego braku – kolejno zstępni, rodzice, rodzeństwo, zstępni rodzeństwa), albo właściwe stowarzyszenie twórców lub właściwa organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi.

Naruszenia autorskich praw majątkowych

W razie naruszenia praw twórcy lub inny uprawniony z autorskiego prawa majątkowego, może od naruszciciela żądać:

- zaniechania naruszenia,
- usunięcia skutków naruszenia,
- naprawienia wyrządzonej szkody na zasadach ogólnych albo poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości dwukrotności, a w przypadku gdy naruszenie jest zawinione – w trzykrotności stosownego wynagrodzenia, które w chwili jego dochodzenia byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z utworu.
- wydania uzyskanych korzyści.

Ponadto uprawniony może domagać się:

- jednokrotnego lub wielokrotnego ogłoszenia w prasie oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie lub podania do publicznej wiadomości części lub całości orzeczenia sądu wydanego w rozpatrywanej sprawie, w sposób i w zakresie określonym przez sąd,
- zapłaty przez sprawcę naruszenia co najmniej dwukrotniej wartości uprawdopodobionych korzyści odniesionych przez sprawcę, na rzecz Funduszu Promocji Twórczości, jeżeli naruszenie było zawinione i zostało dokonane w ramach działalności gospodarczej.

Właściwym do rozpoznania sprawy (sporu) jest sąd miejsca, w którym sprawca prowadzi działalność lub znajduje się jego majątek.

5.1.10. Ochrona wizerunku, adresata korespondencji i tajemnicy źródeł informacji

Art. 81.1 Rozpowszechnianie wizerunku wymaga zezwolenia osoby na nim przedstawionej. W braku wyraźnego zastrzeżenia zezwolenie nie jest wymagane, jeżeli osoba ta otrzymała umówioną zapłatę za pozowanie.

2. Zezwolenia nie wymaga rozpowszechnianie wizerunku:

- 1) osoby powszechnie znanej, jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności politycznych, społecznych, zawodowych,
- 2) osoby stanowiącej jedynie szczegół całości takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza.

Art. 82. Jeżeli osoba, do której korespondencja jest kierowana, nie wyraziła innej woli, rozpowszechnianie korespondencji, w okresie dwudziestu lat od jej śmierci, wymaga zezwolenia małżonka, a w przypadku jego braku kolejno zstępnych, rodziców lub rodzeństwa. Roszczeń z art. 81 i 82 dot. ochrony wizerunku i korespondencji nie można dochodzić po upływie dwudziestu lat od śmierci tych osób.

Art. 84. Twórcy, a wydawca lub producent na żądanie twórcy, mają obowiązek zachowania w tajemnicy źródeł informacji wykorzystanych w utworze oraz nieujawniania związanych z tym dokumentów.

Ujawnienie tajemnicy jest dozwolone za zgodą osoby, która powierzyła tajemnicę lub na podstawie postanowienia właściwego sądu.

5.2. Prawa pokrewne

Są to: prawa do artystycznych wykonień, prawa do fonogramów i videogramów prawa do nadań, prawa do pierwszych wydań oraz wydań naukowych i krytycznych. Do praw tych stosuje się przepisy dotyczące dozwolonego użytku chronionych utworów.

5.2.1. Prawa do artystycznych wykonień

Każde artystyczne wykonanie utworu lub dzieła sztuki ludowej pozostaje pod ochroną niezależnie od jego wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia. Artystycznymi wykonaniami są w szczególności: działania aktorów, recytatorów, dyrygentów, instrumentalistów, wokalistów, tancerzy i mimów oraz innych osób w sposób twórczy przyczyniających się do powstania wykonania.

Artyście wykonawcy przysługuje wyłączne prawo do :

- ochrony dóbr osobistych dotyczących artystycznego wykonania,
- korzystania z artystycznego wykonania i rozporządzania nim na poszczególnych polach eksploatacji
- wynagrodzenia za korzystanie z artystycznego wykonania.

Wyłączone prawo korzystania z artystycznego wykonania i rozporządzania prawami do niego obejmuje prawo do:

- utrwalenia, zwielokrotniania określona techniką,
- wprowadzenia do obrotu egzemplarzy, na których artystyczne wykonanie utrwalono, użyczania lub najmu egzemplarzy,
- nadawania, remitowania, odtwarzania, chyba że są one dokonywane za pomocą wprowadzonego do obrotu egzemplarza,
- publicznego udostępniania utrwalenia artystycznego wykonania w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybrany.

Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, zawarcie przez artystę wykonawcę z producentem utworu audiowizualnego umowy o współdziałaniu w realizacji utworu audiowizualnego przenosi na producenta prawa do rozporządzania i korzystania z wykonania, w ramach tego utworu audiowizualnego, na wszystkich znanych w chwili zawarcia umowy polach eksploatacji.

W przypadku zespołowego artystycznego wykonania umocowanym do reprezentowania praw do tego wykonania jest kierownik zespołu.

Prawo wyłączne do wykonania wygasza z upływem **50 lat** następujących po roku, w którym artystyczne wykonanie ustalono, albo utrwalono (od wcześniejszego zdarzenia)

5.2.2. Prawa do fonogramów i videogramów

Producentem fonogramu lub videogramu jest ten, pod czym nazwiskiem lub firmą (nazwą) fonogram lub videogram został po raz pierwszy sporządzony.

Producentowi przysługuje wyłączne prawo do rozporządzania i korzystania z fonogramu lub videogramu w zakresie:

- zwielenia okrągła techniką,
- wprowadzenia do obrotu,
- najmu oraz użyczenia egzemplarzy,
- publicznego udostępniania fonogramu lub videogramu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do nich dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym.

W przypadku nadawania lub publicznego odtwarzania wprowadzonego do obrotu fonogramu lub videogramu, producentowi przysługuje prawo do stosownego wynagrodzenia.

Jeżeli na egzemplarzu fonogramu lub videogramu nie ma nazwiska lub firmy producenta albo w przypadku utrwalenia nadania, nazwy organizacji radiowej lub telewizyjnej – uważa się, że taki egzemplarz sporządzono bezprawnie.

Prawo wyłączne gaśnie z upływem **50 lat** następujących po roku, w którym fonogram lub videogram został sporządzony.

5.2.3. Prawa do nadania programów

Organizacji radiowej lub telewizyjnej przysługuje wyłączne prawo do rozporządzania i korzystania ze swoich nadania programów w zakresie:

- utrwalania,
- zwielenia okrągła techniką,
- nadawania przez inną organizację radiową lub telewizyjną,
- reemitowania,
- wprowadzania do obrotu ich utrwałen,
- odtwarzania w miejscach dostępnych za opłatą wstępu,
- udostępnianie ich utrwałen w taki sposób, aby każdy mógł mieć do nich dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym.

Prawo wyłączne gaśnie z upływem **50 lat** następujących po roku pierwszego nadania programu.

5.2.4. Prawa do pierwszych wydań oraz wydań naukowych i krytycznych

Wydawcy, który jako pierwszy opublikował lub w inny sposób rozpowszechnił utwór, którego czas ochrony już wygasł, a jego egzemplarze nie były jeszcze publicznie udostępniane, przysługuje prawo wyłączne do rozporządzania tym utworem i korzystania z niego przez okres **25 lat** od daty pierwszej publikacji lub rozpowszechniania.

Temu, kto po upływie czasu ochrony prawa autorskiego do utworu przygotował jego wydanie krytyczne lub naukowe przysługuje prawo wyłączne do rozporządzania takim wydaniem i korzystania z niego przez okres **30 lat** od daty publikacji.

Spory dotyczące praw pokrewnych należą do właściwości sądów okręgowych.

5.3. Organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi

Są to stowarzyszenia zrzeszające twórców, artystów wykonawców, producentów lub organizacje radiowo-telewizyjne, których statutowym zadaniem jest zbiorowe zarządzanie i ochrona powierzonych im praw autorskich lub praw pokrewnych oraz wykonywania uprawnień wynikających z ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (np. ZAiKS, ZPAP, Stowarzyszenie Polski Rynek Oprogramowania, Stowarzyszenie Polskiej Prywatnej Radiofonii, itd.). Zezwolenia na podjęcie działalności takiej organizacji udziela Minister Kultury i Sztuki, który sprawuje nadzór nad działalnością tych organizacji.

Komisja Prawa Autorskiego powołana przez Ministra Kultury i Sztuki rozstrzyga sprawy pomiędzy tymi organizacjami zbiorowego zarządzania, między innymi zatwierdza tabele wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub artystycznych wykonań – określające na ogólny minimalne stawki.

5.4. Fundusz Promocji Twórczości

Funduszem tym dysponuje Minister Kultury i Sztuki. Fundusz tworzy się z:

- wpływów od producentów i wydawców utworów, których czas ochrony praw autorskich upłynął (5 – 8% ich wpływów brutto ze sprzedaży tych utworów),
- kwot zasądzonych na fundusz od sprawców naruszeń praw autorskich,
- dobrowolnych wpłat, zapisów i darowizn,
- innych wpływów.

Fundusz jest przeznaczony na stypendia i pomoc socjalną twórców oraz pokrycie kosztów wydań utworów o szczególnym znaczeniu dla nauki i kultury.

5.5. Odpowiedzialność karna

Karami za naruszenia praw autorskich są: kara grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności. Ustawa przewiduje między innymi kary za:

- przywłaszczenie autorstwa cudzego utworu albo artystycznego wykonania – do 3 lat pozbawienia wolności,
- rozpowszechnianie cudzego utworu, artystycznego wykonania, fonogramu, videogramu albo nadania bez podania nazwiska lub pseudonimu twórcy – do 3 lat pozbawienia wolności,
- rozpowszechnianie bez uprawnienia cudzego utworu, artystycznego wykonania, fonogramu, videogramu albo nadania – do 5 lat pozbawienia wolności,
- utrwalanie lub zwielokrotnianie w celu rozpowszechnienia cudzego utworu, artystycznego wykonania, fonogramu, videogramu albo nadania – do 3 lat pozbawienia wolności,

- nabycie lub pomoc w zbyciu albo przyjęcie lub pomoc w ukryciu przedmiotu będącego nośnikiem utworu, artystycznego wykonania, fonogramu, videogramu rozpoznawanego lub zwielokrotnionego bez uprawnienia albo wbrew jego warunkom, w celu osiągnięcia korzyści – do 5 lat pozbawienia wolności.

6. NOTA COPYRIGHT

Zgodnie z międzynarodową konwencją powszechną o prawie autorskim podpisana w Genewie w 1952 r. (w Polsce weszła w życie w 1977 r.), jeżeli ktoś z państw członkowskich uzależnia ochronę praw autorskich od spełnienia określonych wymogów formalnych (np. zarejestrowania dzieła w bibliotece centralnej kraju), to uważa się takie wymaganie za spełnione, jeżeli utwór został opatrzony symbolem © obok którego umieszczona jest nazwa podmiotu prawa i rok pierwszej publikacji.

Przykład: © Copyright Wydawnictwo PWN, Warszawa 1995

7. OCHRONA BAZ DANYCH

Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych (DzU nr 128 z 2001 r. poz. 1402 zm. DzU nr 96 z 1004 r. poz. 454, zm. DzU nr 99 z 2007 r. poz. 662, zm. DzU nr 176 z 2007 r. poz. 1238)

Ochronie na podstawie tej ustawy podlegają bazy danych, z wyłączeniem baz danych spełniających cechy utworu określone w ustawie z dnia 4 lutego 1994r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (art. 1).

Celem tej ustawy jest ochrona interesów producentów baz danych, które nie wymagają dla ich stworzenia wysiłku twórczego, tylko istotnego nakładu finansowego.

Baza danych – zbiór danych lub jakichkolwiek innych materiałów i elementów zgromadzonych według określonej systematyki lub metody, indywidualnie dostępnych w jakikolwiek sposób, w tym środkami elektronicznymi, wymagający istotnego, co do jakości lub ilości, nakładu inwestycyjnego w celu sporządzenia, weryfikacji lub prezentacji jego zawartości (art. 2 ust.1 pkt. 1).

Producentowi bazy danych przysługuje wyłączne i zbywalne prawo pobierania danych i wtórnego ich wykorzystania w całości lub w istotnej części, co do jakości lub ilości (art. 6).

Pobieranie danych – stałe lub czasowe przejęcie lub przeniesienie całości lub istotnej, co do jakości lub ilości, części zawartości bazy danych na inny nośnik, bez względu na sposób lub formę tego przejęcia lub przeniesienia.

Wtórne wykorzystanie – publiczne udostępnienie bazy danych w dowolnej formie, a w szczególności przez rozpowszechnienie, bezpośrednie przekazywanie lub najem.

Dozwolony użytk

Wolno korzystać z istotnej, co do jakości lub ilości, części rozpowszechnionej bazy danych:

- dla własnego użytku osobistego, ale tylko z zawartości nieelektronicznej bazy danych,
- w charakterze ilustracji, w celach dydaktycznych lub badawczych, ze wskazaniem źródła, jeżeli takie korzystanie jest uzasadnione niekomercyjnym celem, do którego wykorzystano bazę,
- do celów bezpieczeństwa wewnętrznego, postępowania sądowego lub administracyjnego.

Nie jest dozwolone powtarzające się i systematyczne pobieranie lub wtórne wykorzystanie sprzeczne z normalnym korzystaniem i powodujące nieusprawiedliwione naruszenie słusznych interesów producenta.

Czas trwania ochrony

Czas trwania ochrony bazy danych wynosi

- **15 lat** następujących po roku, w którym baza została sporządzona,
- **15 lat** następujących po roku, w którym baza została udostępniona po raz pierwszy, jeżeli baza została w jakikolwiek sposób udostępniona publicznie.

W przypadku jakikolwiek istotnej zmiany treści bazy, co do jakości lub ilości, w tym jej uzupełnienia, zmiany lub usunięcia jej części, mających znamiona nowego, istotnego co do jakości lub ilości, nakładu, okres liczy się odrębnie.

